ANT

Demirel istibdat devri açıyor...

Haftalık Dergi • 11 Temmuz 1967 • Sayı: 28 • 125 Kuruş

KİRLİ OYUN

HAFTANIN NOTLARI

3 temmuz

Aybar'ın cevabı

■ **TİP Lideri Aybar, Ankara'da Altındağ İlçe Kongresi'nde bir konuşma yaparak Başbakan'ın «anayasa sosyalizme kapalıdır» iddiasını cevaplandırdı. Türkiye'nin çok nazik günler yaşadığını belirten Aybar «Amerikan iş çevrelerince tutulan bir zatın şu nazik günlerde Başbakan koltuğunda bulunması büyük talihsizliktir. Ama bir tesadüf değildir. Nasıl ki, bu başbakanın tam şu sırada anayasa soyalizme kapalıdır demesi de bir tesadüf değildir. Eğer tesadüfse Başbakanın zihni ve fikri melekelerinin bazı şeyleri kavramağa kapalı olduğuna hükmetmek icabeder» dedi ve sırtlarını Amerika'ya dayayan egemen sınıfların sosyalizmin gelişmesini önlemeğe çalıştıklarını belirterek halkı anayasayı ve milli bağımsızlığımızı korumağa çağırdı.**

4 temmuz

Plana kırmızı oy

■ İkinci beş yıllık kalkınma planı Millet Meclisi'nde bütün muhalif partilerin 118 aleyhte ve 3 çekimser oyuna karşılık AP'lilerin 221 oyu ile kabul edildi. Güven Partisi, Senato'da plana beyaz oy verdiği halde Millet Meclisi'nde kırmızı oy kullanarak tutarsızlığını ortaya koydu. Plan görüşmelerinde TİP Sözcüsü Sadun Aren, planın özel sektöre yeni vurgun imkânı hazırladığını ve sınıflar arası dengeyi daha da bozacağını söyledi. CHP sözcüsü Erim de, planın halkçı olmadığını ve gelir dağılımını adaletsizleştirdiğini belirtti. İkinci beş yıllık plan, özel sektöre yeni bir beş yıllık vurgun devri açmak üzere yürürlüğe girmektedir.

Kanlı bir hain

■ **Afrika'nın kurtuluş hareketine ihanet eden ve bağımsızlık savaşçısı Lumumba'yı öldürten eski Kongo Başbakanı Çombe, kaçırıldığı Cezayir'de tutuklu bulunuyor. Çombe'nin serbest bırakılması için batılı devletlerin yaptıkları Cezayir Hükümeti reddederek bu konuda hiçbir yabancı ülkenin baskısına boyun eğmeyeceğini, Çombe'nin Afrika'ya ihanet eden «eli kanlı bir katil ve hain» olduğunu açıkladı.**

FKF'ye baskı

■ Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi öğrencilerinin kurduğu Fikir Kulübü, mahkeme kararıyla kapatıldı. Kulüp öğrencilerinin kuruluş gayelerinden uzaklaşarak siyasi faaliyette bulundukları ileri sürülüyor. Fikir Kulübü'nün kapatılması, sosyalist eyleme katılan gençlere karşı yeni bir baskı örneği teşkil etmektedir.

Küçük esnafın protestosu

Seyyar satıcılık yapmaktan men edilen ve kendilerine ekmek parası kazanmak için başka bir imkân da gösterilmeyen 1500'e yakın esnaf, geçen salı günü bir protesto yürüyüşü yaparak anayasanın kendilerine tanıdığı çalışma hakkının sağlanmasını istediler. Kapitalist ekonominin ağırlığı, son zamanlarda, işçi, köylü ve memurun olduğu kadar, küçük esnafın da sırtına çökmüş bulunmaktadır. Köylerde iş imkânları sağlanamaması yüzünden şehirlere göç arttıkça bu problem, mevcut düzende tedavisi imkânsız bir kangren halini alacaktır.

5 temmuz

Küçük imparator

■ **AP çevrelerinde kendisinden «küçük imparator» diye söz edilen Ferruh Bozbeyli'nin Meclis Başkanlığı'na yeniden seçtirilmemesi için Başbakan Demirel şimdiden hazırlıklara girişti. Demirel'e yakın milletvekilleri son günlerde Meclis kulislerinde Bozbeyli aleyhinde devamlı olarak bir takım söylentiler yayıyorlar. Özellikle Bozbeyli'nin Sovyet Rusya seyahati sırasında yaptığı bazı konuşmalar ve evlenmeden önceki hayatı ile ilgili dedikodular, gençlik yıllarında bir banka memuresine yazdığı aşk şiirleri bire bin katılarak kulaktan kulağa nakledilıyor. Demirel'ciler, Meclis Başkanlığı için Hasan Dinçer'in ismi üzerinde duruyorlar. Her ne kadar Dinçer'in partiye son dakikada transfer ettiği ve bu makama oturmağa hakkı olmadığı şeklinde itiraz varsa da, Demirel'in şimdiki Adalet Bakanı'nı Millet Meclisi Başkanlığı'na getirmekte kararlı olduğu söyleniyor. Ancak, Bozbeyli'nin de bu arada boş durmadığı ve gerekirse Demirel'e karşı bir mücadele vermek için hazırlıklar yaptığı da gözden kaçmıyor. Görünüşe göre, önümüzdeki devrede Adalet Partisi oldukça ilgi çekici çekişmelere sahne olacaktır.**

Öğretmen kıyımı

■ Siirt İlköğretim Müfettişi Behzat Ay, Bakanlık Müdürler Komisyonu'nun kararıyla görevinden alınarak açıkta ilkokul öğretmeni olarak görevlendirilmek üzere Erzincan Valiliği emrine atandı. Yazılarından ve konuşmalarından dolayı bir yıl önce hakkında soruşturma açılan Behzat Ay'ın Danıştay'ca ceza gerektiren bir durumu olmadığı kararlaştırılmıştı Buna rağmen verilen bu karar öğretmen kıyımının devam ettiğini gösteriyor. Türkiye Öğretmen Dernekleri Milli Federasyonu'nun Giresun'da toplanan 20. Kurultayı'nda da Federasyon Başkanı Hayrettin Uysal «Geçtiğimiz yılda olduğu gibi hukuk dışı bir öğretmen kıyımı Abdülhamit Türkiyesi'nde bile görülmemiştir» dedi.

6 temmuz

Kıbrıs çıkmazı

■ Yunan askeri hükümeti, faşist yönetimin Yunanistan'da yarattığı huzursuzluğu bertaraf edebilmek için Enosis'i sağlamak üzere harekete geçti. Atina'nın, bu amacı gerçekleştirmek üzere ya Türkiye'ye bazı tâvizler vererek politik yoldan Enosis'i sağlayacağı veya Grivas vasıtasıyla bir askeri darbe düzenleyerek adayı fiilen Yunanistan'a katacağı tahmin ediliyor. (Bak: ANT, Sayı 20, Sayfa 12). Nitekim Rusya böyle bir darbe ihtimalinin mevcut olduğunu resmen açıklayarak «Kıbrıs'ta bir darbe tasarlayanların bunun neticesinde doğacak sorumlulukları yüklenmeye hazır olmaları gerektiğini» bildirdi. Kıbrıs'ı bir NATO üssü haline getirmek üzere Amerika tarafından da desteklenen bu darbe teşebbüsünün deşifre olması üzerine Makarios taraftarları ve Kıbrıs'ın solcu Rumları Atina'ya karşı cephe aldılar ve Enosis'e karşı «bağımsız Kıbrıs» tezini savunmağa başladılar.

DEMİREL VE BOZBEYLİ
İmparatorluk mücadelesi

TİP'e karşı tertip

■ **26 Haziran'da Erzurum'da teşkilât kuran Türkiye İşçi Partisi'nin yöneticilerine karşı sağcı gazetelerin giriştikleri kışkırtıcı yayınlar olaylara sebep oldu. 400 kişilik bir topluluk 30 Haziran Cuma günü TİP kurucularının toplantı halinde oldukları evi sardılar. Vali, Ordu ve Kolordu komutanlarının lojmanlarının karşısında bulunan evden çıkan Mehmet Ali Adıgüzel adındaki üniversiteli gericiler tarafından kovalanarak dövüldü. Saldırganların ellerinde cop ve tahta tokmaklar bulunduğu gözden kaçmıyordu. Evde sarılmış bulunan 11 kişi sabah 10.30'a kadar dışarıya çıkartılmadılar. Emniyet Müdürü ancak olaydan 18 saat sonra olay yerine gelerek evde kalanlara güvenlik altında bulunduklarını bildirebildi. Bununla birlikte, öğleden sonra Yönetim Kurulu Sekreteri Yıldırım Derya gericiler tarafından istifaya zorlandı, istenilen sonuç alınamayınca da dövüldü. Olaylar halen hükümet kuvvetlerinin gözü önünde sürüp gidiyor.**

7 *temmuz*

Dört kişiden biri

■ Üniversitelere giriş için düzenlenen test sınavları başlıca merkezlerde yapıldı. Bu yıl üniversitelere ve yüksek okullara girmek üzere 40 Bin'den fazla öğrenci müracaat etti. Oysa, üniversiteye kabul edilecek öğrenci sayısı 10 bin 432'dir. Buna göre 30 bin genç, bu yıl da yüksek öğrenim yapmak imkânlarından yoksun kalacak. Bunlardan zengin çocuğu olanlar, özel yüksek okullarda para karşılığı okumak imkânını bulurken, fakir çocukları noksan öğrenimle hayata atılacaklardır. Türkiye'de mevcut düzen her yıl daha fazla genci ve özellikle halk çocuklarını hayatta yükselme imkânından yoksun bırakılmakta ve bürokrasi egemen sınıfların tekeline geçmektedir. Bu gidişle Türkiye, yüksek öğrenim bakımından da, Amerika'nın bir kopyası haline gelecektir. (Bak: Sayfa 10-11).

Aziz Nesin için

■ Yazar Aziz Nesin'in hiçbir ciddi delil bulunmadan nezarete alınması ve kitaplarına el konulması üzerine TİP Lideri Aybar bir demeç vererek «Bu suçlamalar utanç vericidir ve asıl bu suçlamaları yapanlar suçludurlar. AP iktidarı şunu iyice zihnine yerleştirmelidir: Türkiye bütün düşüncelere, bütün kitaplara açıktır» dedi ve polisin tutumunu protesto etti.

8 *temmuz*

Tetik kimin elinde?

■ Genelkurmay'ın çağrılısı olarak askeri tesisleri gezen gazetecilere hitaben yaptığı konuşmada Birinci Ordu Komutanı Orgeneral Memduh Tağmaç "Gerek NATO camiasında, gerekse diğer blokta bulunan devletlerin elinde nükleer silâhların mevcudiyeti hemen herkes tarafından bilinmektedir. Bu silâhlardan bizim ordumuzda da vardır. Biz bunları herhangi bir tehlike anında kullanabiliriz. Fakat NATO'ya dahil bir ülke olduğumuz için konseyin bu konudaki kararını almamız gerekir. Yâni silâh bizde, tetik onların elindedir" dedi. Tağmaç'ın sözleri de, son Ortadoğu *olayları* dolayısıyla belirtilen endişeleri doğrulamaktadır. Nükleer silâhların tetiği NATO'nun elinde ve NATO da Amerika'nın kontrolu altında bulunduğuna göre, Türkiye'nin kendi iradesi dışında her an için bir atom savaşına sahne olması mümkündür.

Devalüasyon

■ Son günlerde şiddetlenen para darlığı, «devalüasyon» söylentilerinin yeniden ortaya çıkmasına sebep oldu. Cumhuriyet'in yazdığına göre, Uluslararası Para Fonu yetkililerinden Mr. Struck, Demirel ile başbaşa bir görüşme yaparak mutlaka devalüasyona gidilmesini istemiş bulunmaktadır.

9 *temmuz*

ANT için soruşturma

■ Cumhuriyet Savcılığı, arkadaşımız Yaşar Kemal'in ANT'ta yazdığı yazılardan dolayı ikinci defa soruşturma açmış bulunmaktadır, Yaşar Kemal ve Sorumlu Müdürümüz Yaşar Uçar cuma günü Cumhuriyet Savcılığı'na giderek ifade vereceklerdir.

Nijerya'da içsavaş

■ Nijerya'da beklenen içsavaş nihayet patlak verdi. Federal birliklerle Doğu Nijerya Bölgesi'ndeki âsi kuvvetler arasında çarpışmalar başladı. (Bak: ANT, 13 Haziran 1967, Sayfa: 13) Bilindiği gibi, petrol üreticisi olan bu ülkeye *bağımsızlık verilirken* bütünlüğü sağlayacak bir statü hazırlanmamış, bu yüzden kısa zamanda Nijerya ikiye bölünerek Yarbay Ojukwu tarafından doğu Nijerya'da "Biafra" adında bir devlet kurulmuştu.

İstanbul'da FKF

■ Fikir Kulüpleri Federasyonu İstanbul'da, Aksaray, Sait Efendi Sokak, 15/8'de bir sekreterlik bürosu açtı. Anayasa referandumunun yıldönümünde yapılan açılış töreninden sonra TÖS Lokali'nde de "Anayasa ve sosyalizm" konulu bir açık oturum düzenlendi. FKF Sekreterliği, İstanbul'da sosyalist gençliği bir araya getirecektir.

HAFTANIN YORUMU

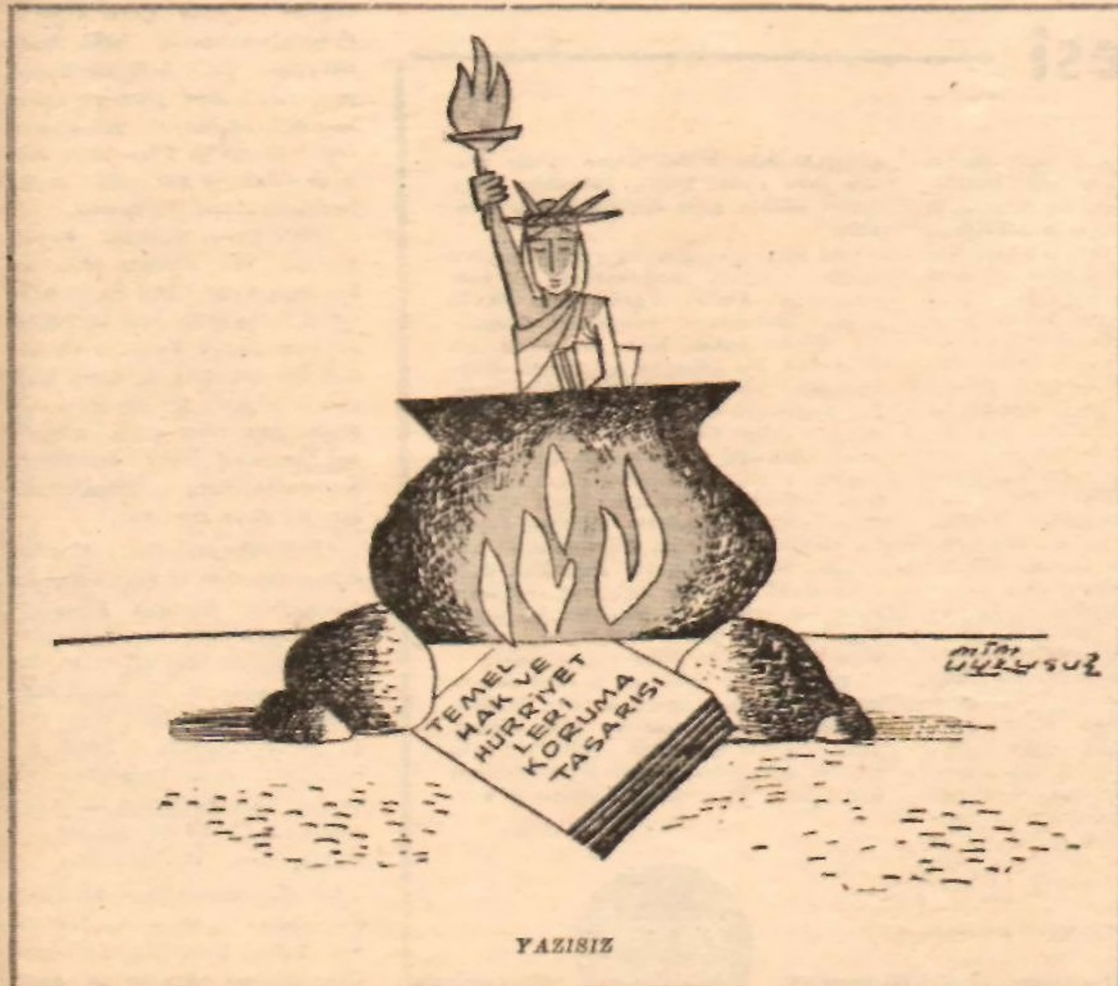
DOĞAN ÖZGÜDEN

TERS BİR GİDİŞTİR BU!

ARTIK maskeler düşmüş, Terör Kanununu çıkartma ve Çetin Altan'ın dokunulmazlığını kaldırma teşebbüsünden sonra Aziz Nesin'e karşı kirli polis oyunları düzenleten ve memleketi tıpkı Mussolini gibi, Hitler gibi kararnamelerle yönetmek üzere parlamentodan yetki isteyen iktidarın gerçek yüzü bütün çirkinliğiyle ortaya çıkmıştır. 27 Mayıs anayasasının verdiği imkânlarla ve sermaye çevrelerinin desteğiyle kitleleri aldatarak iktidara gelen AP, bugün, anayasayı uygulamak ve oyunu aldığı halk kitlelerine hizmet etmek şöyle dursun, tam tersine, Türkiye'de faşizmi hâkim kılarak memleketi bir avuç mutlu azınlığın ve onların Wall Street'teki ağababalarının çıkarlarına peşkeş çekmek durumundadır. Plan adı altında Türkiye'yi değil, özel sektörü kalkındırmayı esas alan bir taahhütname Meclis'ten geçirilmiş; bununla da yetinilmemiş, devlet imkânlarının hiçbir denetime tâbi tutulmadan bir avuç mutlu azınlığa sadece Demirel'in iradesiyle dağıtılması tezgâhlanmıştır. Bu vurguna karşı çıkacak olan sol kuvvetleri bertaraf etmek için de dokunulmazlık kaldırmak, delilsiz yazar tutuklamak, aldatılmış zavallıları kaba kuvvet haline sokağa dökmek suretiyle bir istibdat rejimi kurulmak istenmektedir.

AMA, ters bir gidiştir bu! Tarihin akışına karşıdır... Türkiye'de belki kısa sürede bir istibdat kurulabilir ve kitleler Amerikan emperyalizminin ve onun Türkiye'deki maşalarının çıkarlarına uygun olarak soyulabilir, fakat bu, Türk halkının da ergeç anti-emperyalist ve anti-kapitalist bir dünyada yer almasını asla önleyemez. Örnekler ortadadır.. Son bir haftalık dış gelişmeler, dünyanın nereye gittiğini açık seçik göstermektedir. Anglo-Amerikan emperyalizmi Ortadoğu'da İsrail'i kullanarak Arap halklarına karşı ezici bir askeri zafer kazanmıştır. Ama bunun tepkisi daha şiddetli olmuş, Arap halkları gerçek düşmanının hangisi olduğunu açıkça görerek emperyalizmin ve kapitalizmin karşısında sağlam şekilde saf tutmuştur. Yunanistan'da faşist yönetime karşı başlayan pasif direnme yavaş yavaş silâhlı mücadeleye dönüşmeğe başlamıştır. Lumumba'nın kaatili Çombe'nin Cezayir'e kaçırılması karşısında emperyalistlerin kiralık askerlerinin giriştikleri katliâm üzerine Kongo halkı silâha sarılmıştır. Hindistan'da, Batı Bengal bölgesinde halk burjuva hükümetine karşı ayaklanarak toprak reformunu bizzat gerçekleştirmeğe başlamıştır. Latin Amerika ülkelerinde emperyalizme karşı yeni yeni cepheler açılmakta, silâha sarılan halk dağlara çıkmaktadır.

KENDİ çelişkileri içinde gün geçtikçe tefessüh eden ve sonu yaklaşan emperyalizmin ulusal kurtuluş hareketlerini bastırmak üzere giriştiği zorbalık, can çekişmekte olan bir melanetin son debelenişleridir. Halkların anti-emperyalist mücadelesini, anayasaları çiğneyerek ve demokratik imkânları ortadan kaldırarak boğmak isteyen işbirlikçiler de ergeç emperyalizmle birlikte kahrolacaklardır. Bu kaçınılmaz bir sondur. İşte Faruk, işte Nuri Es Said, işte Batista, işte Trujillo, işte Çan Kay Şek, işte Çombe... Onlar da akıntıya karşı kürek çekmeğe kalkışmışlar ve yenmeğe çalıştıkları akıntıda boğulup pis hayvan leşleri halinde tarih selinin ardında hiçliğe terkedilmişlerdir. Türkiye'de halkı emperyalistlere ve onların işbirlikçilerine sömürtmek isteyenleri, halkın demokratik direnişini boğmaya kalkışanları da aynı âkıbet beklemektedir... Unutulmamalıdır ki, Türk halkı, yeryüzünde anti-emperyalist mücadelenin öncülerinden biridir ve anayasa güvenliği altındaki demokratik düzene kelimenin tam mânasıyla sahip çıkmıştır. Bu halk, ipleri Amerikan emperyalizminin elinde olan bir mutlu azınlık saltasına asla boyun eğmeyecektir. Bu halk, yenilmeyecektir!

YAZISIZ

DEMİREL İSTİBDAT DEVRİ AÇIYOR

■ *Çetin Altan'ın dokunulmazlığı, Aziz Nesin'in nezaret altına alınması, Çankaya'daki ziyafet ve hükümete yasama yetkisi veren tasarı, "kirli oyun"un çeşitli safhalarıdır...*

Aziz Nesin serbest bırakıldıktan sonra (İflâs eden bir polis oyunu)

ÇETİN Altan'ın dokunulmazlığını kaldırma teşebbüsü, AP Grupu'ndan yetki alan Demirel'in Türkiye'yi kararnamelerle yönetmeye doğru açılması, Aziz Nesin'in tutuklanması, Sunay'ın Fransa dönüşü alelacele Çankaya Köşkü'nde bütün parlamenterlere yemek vermesi, ilk bakışta, birbiriyle ilgisi olmayan konular gibi görünmektedir.

Oysa, yanlış ile doğrunun, iyi ile kötünün birbirinden pek ayırdedilemediği şu düzende, birbiri ile ilgisi yokmuş gibi görünen olayların amacının tek olduğunu görebilmek için hepsini bir bütün olarak gözden geçirmek gerekmektedir. Bu, tümüyle, bir *kirli oyundur!*

Evet, Tural'a ünlü *"cuma emirnameleri"*'ni yayınlatan, Sunay'a *"Anayasa sosyalizme kapalıdır"* dedirten çevrelerin tezgâhladığı plan ağır ağır uygulanmaktadır. Uygulanmaktadır, ama, Türkiye artık eski Türkiye değildir. Evdeki hesap çoğu zaman çarşıya uymamakta, kirli oyunun uygulanmasında sık sık aksilikler çıkmakta, Türkiye'de AP çoğunluğunun dışında demokratik güçlerin de varlığını hesaba katmayan Demirel ekibi zaman zaman gülünç durumlara düşmektedir.

Nitekim, komisyonlardan ekspres süratiyle geçirtilen Çetin Altan'ın dokunulmazlık kararı geçen hafta Millet Meclisi Genel Kurulu'nun gündeminde takılıp kalmıştır. Dokunulmazlık dosyalarının ivedilikle görüşüleceğine dair haberlerin yayıldığı geçen cuma günü de Çetin Altan'ın dosyaları ele alınamamıştır.

Çünkü, *Çetin Altan*'ın dokunulmazlığı konusunda demokratik kuvvetlerin gösterdiği şiddetli tepki, Demirel'e rağmen, bir çok AP milletvekilleri ve senatörleri arasında tedirginlik yaratmıştır. Meselâ, 27 Mayıs'a karşı yazıları ve Yassıada tefrikaları yüzünden hakkında en azından yirmi dosya açılmış bulunan bir Turhan Dilligil, *"Ben Çetin'in dokunulmazlığının kaldırılmasının aleyhindeyim. Bu yolda oy vereceğim ve gerekirse konuşacağım"* diyebilmektedir. Anayasa'nın *"yasama dokunulmazlığının kaldırılması konusunda parti gruplarınca üyeleri bağlayıcı karar alınamayacağını"* bildiren 79. maddesi de, AP'li milletvekillerini bu konuda parti disiplinine uymak zorunluluğundan kurtarmaktadır.

Üniversite profesörleri ortak bildirilerle ve gazetelerde yazdıkları yazılarla Çetin Altan'ın dokunulmazlığının kaldırılmasının tam mânasıyla bir *"anayasa ihlali"* olacağını belirtmektedirler. Hele, *Ankara Üniversitesi* Öğretim üyelerinden Prof. Yavuz Abadan'ın ölüm döşeğinde Çetin Altan'ın dokunulmazlığının kaldırılmasına karşı olduğunun Millet Meclisi'ne bildirilmesini vasiyet etmesi ve eşi Prof. Dr. Nermin Abadan'ın da bu vasiyete uyup eşi ve kendisi adına Meclis Başkanlığı'na başvurarak dokunulmazlığın kaldırılmasına karşı olduklarını bildirmesi, iktidar için büyük bir darbe olmuştur.

■ *Fiyasko ile sonuçlanan Aziz Nesin Olayı*

"Hava yaratmakla" görevli İçişleri Bakanı Faruk Sükan, bunun üzerine harekete geçerek, mutemed adamı İstanbul Emniyet Müdürü *Muzaffer Çağlar'ı* kullanarak dünyaca tanınmış yazar *Aziz Nesin*'i çirkin bir polis oyunu ile nezaret altına aldırmıştır. Tertip, polisin daha önce başka istihbarat merkezlerinden aldığı bir habere dayanılarak hazırlanmıştır. Polis oyunu, Sovyetler Birliği'nden dönen Aziz Nesin'in bavullarına gümrükte polisler tarafından el konulmasıyla başlamış, birkaç gün sonra da ünlü yazar, Nâzım Hikmet'in vasiyetnamesini ihtiva eden ses bandlarını Türkiye'ye soktuğu gerekçesiyle nezaret altına alınmıştır.

Ardından da, gazetelere el altından çirkin suçlamalar ve suç delili olarak uydurma fotoğraflar gönderilmiştir. Sağcı basın da, büyük bir cehalet örneği vererek bunları *"Aziz Nesin'in Türkiye Gizli Komünist Partisi ile Moskova arasında kuryelik yaptığı"* şeklindeki haberlerle yayınlamıştır. (Bak: Sayfa 16). Ardından da Emniyet Genel Müdürü gazetecilere bir demeç vererek *"Zararlı faaliyetlerde bulunanlar birer birer yakalanacaktır"* demiştir.

■ *Kirli oyunun başka safhaları sahneye konuyor*

Ama oyun kısa zamanda fiyasko ile sonuçlanmıştır.

Tertiplerin ardarda fiyasko ile sonuçlanması hükümeti tam anlamıyla şaşkına çevirmiştir. Bu arada, İstanbul'da 8 Temmuz cumartesi günü DİSK, TMTF, FKF, Teknik Üniversite ve Teknik Okullar öğrenci birliklerinin düzenlediği *"UYANIŞ MİTİNGİ"* kirli oyunun tertipçilerini paniğe düşürmüştür. Nitekim yapılan mitingte *"Çetin Altan'ın dokunulmazlığının kaldırılmak istenmesi, Türk halkının büyük uyanışını boğma planının uygulanmağa başladığını göstermektedir"* denilerek Türk halkı *milli direniş*'e ve bir *milli cephe* kurmağa davet edilmiştir.

DİSK Genel Başkanı *Kemal Türkler* TİP Ankara Milletvekili *Rıza Kuas* DİSK Genel Sekreteri *İbrahim Güzelce* ve TMTF Başkanı *Faruk Yalnız*'ın da konuştuğu mitingte iktidarın kirli oyununu geniş bir perspektif içinde izah eden *Çetin Altan*'a yapılan olağanüstü tezahürat, engizisyonculara unutamayacakları bir ders olmuştur.

AP yöneticileri, *Çetin Altan*'ın dokunulmazlığı ve *Temel Hak ve Hüriyetleri Koruma Kanunu*'nun çıkartılması konusunda tereddüt içinde bocalarken bu defa *kirli oyun*'un bir başka safhasını sahneye koymuştur. Bu, Demirel'e, Türkiye'yi kendi çıkarlarına uygun kararnamelere ve yasama organlarına karşı sorumlu olmadan keyfi şekilde yönetme yetkisi verilmesidir.

Geçtiğimiz Salı günü AP Meclis Grupu'nda Demirel *"İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın Uygulanması Esaslarına Dair*

Kaymakam hikâyesi

VİRANŞEHİR Kaymakamı kendini öl*dürdü*. Çatışma belli, *sebebi* belli. Ağalarla, halk yanını seçmiş idarecinin mücadelesi. Yenilgiyi kabul etmeyen, halktan yana onurlu bir adamın ölümle büyük zaferi. Ölümde zaferi o kadar zafer sayanlardan değilim, ama çaresizliği de anlarım. Ne yapsın fıkara Viranşehir Kaymakamı. Bir ateş çemberinin içine düşmüş. Sağ sol yalım. Kurtuluş çaresi bulamamış, canına kıymış. Hükümet mi, Ağaların hükümeti. Halk mı, daha örgütlenmemiş, Ağaların yarıcı köleleri. Örgütlenmemiş halk, bütün iktisadi gü*cü elinde tutan Ağaların karşısındayız*. Ve Kaymakam hükümetiyle, ağasıyla örgütlenmiş bir takımın karşısında elsiz ayaksız halkın safına geçmiş. Mücadelede yenilince de ... Evet, mücadelede yenilmek var, ama her ilericinin, mücadelede yenilgisi bir zaferdir. Sosyalistlerin salt mücadeleleri bir zaferdir. Dava öylesine haklı, öylesine kutsal, öylesine bilimsel bir davadır ki, salt mücadelenin zafer olması yetiyor da artıyor bile. Yenmek yenilmek söz konusu değil. Viranşehir Kaymakamının gençliğine yüreğim yanıyor. Bu döğüşte yenligisinin zafer olduğunu bilseydi canına kıymazdı. Ama gene de bu güzel delikanlının bunalımını, yıllar yılı kasabada yaşamış birisi olarak anlıyorum, biliyorum.

Bu düzen böyle gittikçe idareci ağa çatışması sürüp gidecek. Bundan kurtulmanın mümkünü çaresi yok. Böylesi bir düzende bir memleket iflâh olmaz.

Ortadaki çatışma gün gibi ortada. Hükümet Ağaları tutan bir hükümet. Hep böyle olmuş. Ortanın solundaki CHP devrinde de, DP devrinde de, Osmanlıda da hep böyle olmuş. Mehmet Can olayı başımıza geldiğinde Sayın İnönü Başbakandı. Yaaa, İnönü Başbakandı. Gidin de ortanın solunu siz Mehmet Can'a anlatın. Herhalde size söyleyecek bir iki sözü bulunur. Hükümet Ağaları tutunca, genç idareci de Ağaları değil de halkı tutunca, işte çatışma başlıyor. Ağalar büyük güç, bir de hükümet ağaların yanında.. Genç idareci bir mücadele ediyor, iki mücadele ediyor, ya kendini içkiye veriyor, gümbürdeyip gidiyor, ya da döğüşten çekiliyor, bıkıyor, suya sabuna dokunmayan pısırık tam ağaların işine yarayan birisi oluyor, ya oradan oraya sürül ha sürülüyor, ya da Viranşehir Kaymakamı gibi.. Ya da Mehmet Can gibi.. Ya da Koçak gibi... Yaşar Koçak gibi.. Sonunda yeniliyor genç idareci. Başka çaresi yok.. Anadolu'da bir söz var: Anamı belleyen hükümetse.. derler. Halk*la birlik olan bir hükümet* olmadıkça bu trajedi, bu korkunç macera sürüp gidecek. Biz idarede boyuna genç adamlar çürüteceğiz. İdare başındaki verdiğimiz kayıp, Çanakkale savaşında verdiğimiz MUNEVVER (aydın) kaybından daha büyüktür.

Kimbilir ne kadar çiçeği burnunda sevgiyle dolu, memleketine canını adamış genç aydın küstü, kahroldu. Öldü, içkiye kurban gitti, süründürüldü.. Kimbilir.

Bu Kaymakamlar, bu genç idareciler atandıkları yere vardıklarında ilk karşılaştıkları kişiler Ağalar olur. Halkı bunlar idarecilerin yanına göndermezler. Ağalar halkla idare arasındaki bir köprüdür. Bu köprüyü geçmeden, Kaymakama, idareciye Halk yaklaşamaz. Bir Kaymakam gelir de Ağayı ortadan silmeğe çalışır halkla doğrudan doğruya ilişki kurmağa çalışırsa işte kızılca kıyamet *o zaman kopar. Kaymakamın* başı belâlardan belâlara girer. Çünkü halk kölesidir Ağaların. Köleyse başka bir kişilikle doğrudan doğruya ilişki kuramaz. Halkın idareyle doğrudan doğruya ilişki kurması Ağaların otoritelerinin bir miktar zayıflaması demektir. Bir Ağa ölür de öldürür de, her melânete başvurur da buna razı olamaz.

Bu korkunç ayrıcalık böylesi düzenlerde düzelemez. Bunu böylece bilmeli. Umutsuzluk yok, küsmek yok, yılmak yok, kendini öldürmek hele hiç yok. Halkın ağırlığını koyduğu bir düzen için canını dişine takıp döğüşmek var.

Yaşar Kemal

UYANIŞ MİTİNGİNE ÇAĞRI
(Milli cepheye katılınız!)

Senaryo, rejisör, rejisör yardımcıları ve figüranlar...

Çetin Altan

BİZİM dokunulmazlık işini nihayet sinir savaşı haline getirdiler...

Dokunulmazlığımın kaldırılmasını isteyen karma komisyon raporları sıra sıra Meclis gündemine alındı. Ancak bu raporların öncelik ve ivedilikle görüşülmesi için bir önerge vermezlerse Meclis kapanıncaya kadar sıra gündemin bu maddelerine gelmeyecek.

Şimdi her gün Meclis'te sabahtan akşama kadar nöbet tutuyoruz; ivedilikle öncelik önergesi verilecek mi, verilmiyecek mi, diye...

A.P.'liler arasında dahi bütün bu yapılanları onaylamıyanlar var. Ancak bazıları:

— Kardeşim biz de istemiyoruz bir yazarla böyle uğraşılmasını ama ne yapalım o da çok sert yazıyor, **diye tutulan yola mazeret bulmaya çalışıyorlar...**

Oysa A.P.'liler ortamında şahsıma duyulan bu kişisel kızgınlığı kullanmaya kalkanlar çok daha başkaları... Bunların başında Demirel, Hasan Dinçer, Emin Paksüt ve Coşkun Kırca geliyor. Bunların da tepesinde bulunan bir güç onları bu iş için görevlendirmiş görünüyor:

— Ne yapın yapın şunu susturun, **demiş olacak...**

Adalet Bakanı savcıya emir vererek yirmi küsur dâva açtırmış. Dâva dosyaları Başbakanlık kanalıyla Meclis'e sevkedilmiş. Meclis'te iki G.P.'li ile Demirel'in bir kaç adamı senaryoyu tezgâhlamış ve A.P. çoğunluğu da filmi oynamaya seferber edilmiş...

Filimdeki figüranlar senaryoyu kimin hazırladığını ve hangi hesaba göre hazırladığını öyle pek bilmiyorlar...

Ama yine de bir çok kişi farkında ki asıl büyük rejisör Amerika'dır...

Amerika bizi susturmak için Türkiye'de kendisinden yana olan parlamento içi ve dışı güçleri seferber etmiştir...

Senaryo Meclis'te uygulamaya konmadan önce yeraltı broşürleri, İzmir saldırıları, Manisa olayları ile aleyhimdeki bir propaganda ortamına oturtulmak istenmiştir...

Türkiye'de bütün bunları tezgâhlayan ve yöneten gizli güç kimdir?

Hiç tereddüt etmeden söyleyebiliriz ki Amerika'dır ve ona bağlı olan bilinçli ajanlarla sırt okşamalarıyla tavlanmış saf kişilerdir.

Ve nihayet son sekansda G.P.'den Emin Paksüt ile Coşkun Kırca öne itilmiş, İsmet Paşa'ya karşı usulca kullanılmış olan bu kişiler yeniden perdeye sürülmüştür.

İnceden inceye bütün bu senaryoyu planlamış olanlar bir tek şeyi hesaba katmamışlardır; o da Türkiye'deki Anayasa cephesini ve her gün biraz daha uyanmakta olan halk kütlelerini...

Türkiye tekin bir ülke değildir. Uzaktan her an her şeyi yutmaya müsait gibi görünür. Fakat olmadık bir yerde sürpriz yapar ve:

— Başka kapıya, ben bunu yutmam, **der...**

Şimdiye kadar hep böyle olmuş ve bu yüzden de hiç bir emperyalist ülke Türkiye'yi tümden ele geçirememiştir...

Amerika'nın iktidar kanadını kontrol etmesi, bir çok kilit mevkilerine kendi taraftarlarını oturtmuş olması, yine de düğmeye basınca bütün mekanizmanın gönlüne göre işlemesini sağlayamamaktadır...

Hiç beklenmedik kişiler oyunu bozmaktadırlar boyuna...

Bizim hikâyede de İsmet Paşa ile Halk Partisi ağırlığını satılmışlara karşı koymuş, bütün namuslu hukuk otoriteleri ayağa kalkmış, dürüst kalemlerin, dürüst aydınların hepsi Anayasa cephesinde tam bir dayanışmayla kenetlenmiştir... G.P.'nin adamları ise gayretkeşlikleri yüzünden pek erken afişe olmuşlardır... Bütün Türk aydınları bu partinin kuruluş sebebi hikmeti üzerinde artık tam bir kuşku içindedirler. Ve bu kuşkuda haklıdırlar. Olaylar bu kuşkuyu gitgide daha da doğruyacaktır...

Benim A.P. çoğunluğuma söyleyecek fazla bir sözüm yoktur. A.P. çoğunluğu Türk fikir hayatı çizgisinin çok gerisindedir ve Türkiye'de kendileri de alet edilerek hangi mekanizmanın çalıştırılmak istendiğinin farkında bile değillerdir.

Ama G.P.'deki o iki kişi bundan böyle bütün eylemleri, bütün davranışları ve bütün sözleriyle artık tam bir projektör altında tutulması gereken iki kişidir... Hiç bir seçim şansları olmadığına göre iki yıl içinde veya sonra bakalım kendilerine daha hangi görevler verilecek ve sağlanacak hangi imkânlarla yaşayacaklardır Türkiye'de... Bunları hep birlikte seyredeceğiz... Yalnız şimdiden bu iki kişiye mim koyunuz. İlerde çok şaşırtıcı gerçekler öğreneceksiniz.

Kanun Tasarısı" üzerinde yaptığı konuşmayı şöyle bağlamıştır:

"Bizi kimse yolumuzdan ve dâvamızdan bir santim gerilemiş görmeyecektir. Kasım döneminde başka tedbirler de getireceğiz."

■ *Demirel memleketi kararnamelerle yönetmek istiyor*

Demirel'i iktidara getiren egemen sınıfların devamlı baskılarının sonuçları alınmaya başlanmıştır. İktidarın en büyük başı, işe otomobil permilerinin alım - satımının yasaklanması ve kısıtlanması ile başlamıştır. Böylece, Koç'un *Anadol*'una Türkiye'de tekel sağlayan zihniyet, özel sektöre akıl ve mantık kabul etmeyecek destekleme imkânları yaratma peşindedir.

Bir yandan yetki kanunu ile Türkiye'yi kararnamelerle yönetip parlamentoyu askıya alacağını sanan Morrison şirketinin eski Türkiye mümessili, öte yandan da devletin bütün imkânlarını özel sektör yararına kullanarak *'müreffeh Türkiye"*yi kuracağını düşünmektedir.

İktidarın en büyük başı, müreffeh Türkiye idealini gerçekleştiremeyecektir ama, devlet eliyle zengin edilmiş müreffeh sermayedar sayısını bir kaç misline çıkaracaktır...

Yetki kanunu muhalefetin obstrüksiyonuna rağmen parlamentodan geçerse, ki AP Güven Partisi'nin desteğini almazsa bu imkânsızdır, Demirel arzu ettiği kişiyi, arzu ettiği para ile arzu ettiği makama bir kararname ile tayin edebilecektir. Gerekçesinde sık sık *"anayasaya uygunluk"*tan bahsedilen yetki kanunu, tamamen özel sektörü koruma amacı gütmektedir. Devlet istimlâki yapacak, krediyi sağlayacak ve sonra özel sektöre *"gel bakalım, yap şu yatırımı"* diyecektir. Ve özel sektör de gelip gösterilen işi yapacak, böylece devlet eliyle fert zengin etmenin Türkiye'de şahikasına çıkılacaktır.

Aziz Nesin'in tutuklandığı yolundaki haberler Ankara'ya ulaştığında, parlamenterler bir gün sonra Çankaya köşkünde cumhurbaşkanının vereceği yemeğin amacının ne olabileceğini kestirmeğe çalışıyorlardı.

«Bayram değil, seyran değil, eniştem beni niçin öptü?» esprisi içinde geçen hafta iki grup halinde parlamento üyeleri Çankaya köşkünde yemeğe katılmışlardır.

Sunay'ın turistik Fransa gezisi sırasında olup bitenler bu kez basından saklanmıştı. Fakat, Sunay'ın Fransa gezisinin Türkiye'yi bloksuz ülkeler safına ittiği yolundaki söylentiler de güçlenmeğe başlamıştı.

Hem bunları yalanlamak, hem de parlamento üyeleri ile iyi ilişkiler kurmak amacıyla düzenlenen Çankaya yemeklerinin birincisinde Sunay'ın köpeği Yaşar'ın bütün dikaktleri üzerinde toplaması, istenilen sonucun alınmasını engellemiştir.

■ *Türkiye, 27 Mayıs'tan önceki Türkiye değildir.*

Verilmek istenen hava, cumhurbaşkanının parlamento ile sıkı ve iyi ilişkileri olduğu idi. Bu havanın verilip verilmediğini kestirmek mümkün olamamıştır ama Sunay'ın Çetin Altan'ın dokunulmazlığının kaldırılmasından ve yetki kanunun çıkmasından yana olduğu havası başarı ile yayılmıştır.

Çetin Altan'ın dokunulmazlığının kaldırılması için harekete geçilmesi ve Aziz Nesin'in nezaret altına alınmasının ardından gelen Türkiye'nin kararnamelerle yönetilmesini sağlayacak tasarı, hep kıratın iplerini ellerinde tutan çevrelerin hazırladıkları kirli oyunun çeşitli safhalarını teşkil etmektedir.

Demirel cumartesi günü İstanbul'da yaptığı basın toplantısının 23 sayfalık metninde bol bol planın açacağı nurlu ufuklardan söz etmiş, anayasaya bağlılıktan dem vurmuş ve en sonunda da partisinin durumunu şöyle açıklamıştır:

«AP'yi yelpazede bir yere koymak yanlış bir iştir. AP bir doktrin partisi değildir. Ne sağcıdır, ne solcudur...»

Evet AP ne sağdadır, ne de soldadır. Çünkü bunların her ikisi de bir tutarlılık gerektirmektedir. AP ise, sadece kıratın iplerini elinde tutan egemen sınıfların ve onların Wall Street'teki ağababalarının istediği yerdedir.

27 Mayıs'tan öncekilerin yolundan yürümektedir. 27 Mayıs'tan öncekiler de, Osman Bölükbaşı'nın dokunulmazlığını kaldırmışlar, düşünen insanlara karşı tedbir üstüne tedbir getirmişler ve nihayet anayasaya rağmen yargı yetkisini yasama organına veren ünlü Tahkikat Komisyonu Kanunu'nu çıkartmışlardır.

Bugün de aynı yola girilmiştir. Çetin Altan'ın dokunulmazlığı kaldırılmak istenmekte, Terör Kanunu tezgâhlanmakta ve anayasaya rağmen yasama yetkisini yürütme organına veren bir kanun meclisten geçirilmek istenmektedir.

Demirel, Cumhurbaşkanı'nı da beraberine alarak, plan dönemi içinde plansız bir kalkınmaya girişmekte ve terör kanunları ve kararlarıyla istibdat devrini açmaktadır.

Ancak, 27 Mayıs öncesinden farklı olarak, bugün Türkiye'de bir anayasa mahkemesi vardır, demokratik güçler düne göre daha güçlüdür ve her şeye rağmen dünya konjonktürü Demirel'in temsilcisi olduğu çevrelerin çıkarları aleyhine gelişmektedir.

Bu gelişme içinde zavallı istibdat hevesleri ergeç ezilmeğe mahkûmdur.

Sansürcü Ötüken'in hezimeti!

■ *UNESCO Genel Kurul toplantısında Kültür Müsteşarı, yönetim kuruluna dahi seçilemedi, sağcılar büyük yenilgiye uğradı...*

GEÇEN hafta yapılan UNESCO Genel Kurul Toplantısı, başta ünlü Kültür Müsteşarı Adnan Ötüken olmak üzere, sağcılar için tam bir hezimetle sonuçlandı.

Bilindiği gibi, bir önceki olağanüstü tüzük tadili kongresi, özel kültür örgütleri ve tanınmış şahsiyetler kontenjanında indirim yapmak ve böylece resmi sektör temsilcilerinin sayısını üstün hale getirerek UNESCO'ya sağcı grupu hakim kılmak isteyen belli bir grupun gayretlerine sahne olmuştu. O zamanki Millî Eğitim Bakanı Orhan Dengiz'in taraf tutucu davranışları üzerine Türkiye Öğretmen Dernekleri Millî Federasyonu'na mensup bir delege bakanın açıkça taraf tuttuğunu belirterek kendisini tarafsızlığa davet etmişti. Bu çıkış üzerine salonun sağında yer almış olan ve Kültür Müsteşarı Ötüken'i korumakla görevli oldukları anlaşılan sağcı dernekler üyeleri ayaklanarak ortalığı karıştırmışlardı.

Bu olağan kongre de aynı elektrikli hava içinde başladı. Daha ilk günde bir takım acaip tavırlı kimseler dinleyici sıralarını doldurmuş bulunuyordu. Ana konulara geçilmeden önce siyasi çatışmalar ön plana geçti. Kültür Müsteşarı'nın sık sık söz alması ve sinirli bir tonla on üyesi bulunan Türkiye Öğretmen Dernekleri Millî Federasyonu kontenjanını bir kişiye indirmek için bütün çabası ile çalışması, *bu kongreye de olağanüstü* kongre gibi bir hava verilmek istendiğini açığa vuruyordu. Müsteşarın, çoğu genel müdürlerden ve resmi sektörün bazı delegelerinden kurulu grupunu oylamalar sırasında bir ilkokul öğretmeni gibi kontrol ettiği, göz hapsinde tuttuğu, bu grupun kendi oyuna katılıp katılmadığını ayağa kalkıp tesbit edecek

kadar kontrolu elden kaçırdığı görülüyordu. Bu arada Devlet Tiyatrosu Genel Müdürü Cüneyd Gökçer'in de, Kültür Müsteşarı'nın çizgisinde olduğunu göstermek için hiçbir gayreti esirgemediği gözden kaçmıyordu. Bir zamanların değerli sanatçısının bu durumu üzüntü ile izlendi.

Çekişmeler içinde geçen ilk günde gündemin ana maddelerinden hiçbirine değinilememişti. İkinci gün Bedrettin Tuncel'in okuduğu yönetim kurulu raporu genellikle tatmin edici bulundu.

Üçüncü gün yapılan seçimler ise hadisesiz başladı. Fakat bir süre sonra yine salonu bir takım kimselerin doldurduğu görüldü. Güzel Sanatlar Akademisi'nin *alt holü de* çeşitli gruplarla dolmuştu. Bu kalabalığın, iki karşıt gençlik örgütünün üyeleri olduğu anlaşıldı. Oy tasnifi bu şartlar içinde yapıldı. Tasnif sonucu, sağcı kanat için gerçekten bir hezimetti.

Yönetim Kurulu'na Bedrettin Tuncel, Afet İnan, Suat Sinanoğlu, Enver Ziya Karal, Mithat Fenmen, Şevket Aziz Kansu, Kâzım İsmail Gürkan, Bahri Savcı, Rauf İnan, Seha Meray, Hadi Yaman, Haldun Taner, Cenan Sılan, Necati Cumalı, Ahmet Kudsi Tecer seçilmişlerdi. Yıllardan beri yönetim kurulunda bulunan Kültür Müsteşarı Adnan Ötüken yönetim kuruluna girememişti.

UNESCO Genel Kurulu'nun yönetim kuruluna dahi lâyık görmediği Adnan Ötüken'e düşen iş, derhal Kültür Müsteşarlığı görevinden istifa etmektir. Ama işgal ettiği makamı bir sansür bürosu gibi kullanan kültür düşmanı Kültür Müsteşarı, hiç de bu niyette görünmemektedir.

DEMİREL'LER YÜKSELİYOR

Süleyman Demirel'in Morrison firması müteahhidi iken sihirli bir değnekle dokunulmuşçasına önce AP başkanlığına, bilâhare Başbakanlığa yükselmesinden sonra, Demirel ailesinin diğer iki oğlu da iş hayatında görülmemiş bir hızla yükselmeğe başladılar. Yüksek Mühendis Şevket Demirel kısa zamanda Türkiye'nin sayılı işadamlarından biri haline gelmiş, diğer kardeş Hacı Ali Demirel de, tahsili olmadığı halde, yüksek okullar açacak kadar işi ilerletmiştir. Hacı Ali Demirel'in Ankara'da inşa ettirdiği Yükseliş Koleji ile Özel Yüksek Mühendislik Okulu, memlekete yeni Demirel'ler yetiştirmeğe hazırlanmaktadır. Yukarıdaki Resim'de Hacı Ali Demirel'in Yüksek Mühendislik Okulu görülüyor.

EKONOMİ

■ *Montaj sanayiinin millî çıkarlara hizmet etmediğini Sanayi Bakanı da kabul etti.*

"Türkiye'yi sanayileştirdikleri" iddiasıyla ortaya çıkan montaj sanayicilerinin aslında "sanayi" adı altında yabancılara aracılık ederek kişisel çıkarlar sağlamak için faaliyet gösterdikleri, nihayet AP'nin Sanayi Bakanı Mehmet Turgut tarafından da kabul edildi.

Turgut, bakanlıkta montaj sanayicileriyle yaptığı konuşmada *"büyük müstehlik kitlesi sizlerden şikâyetçidir"* diyerek şunları söyledi:

"İki ay önce sizden üç mühim hususa çare bulmanızı istemiş ve bu salonda gerekli izahatı vermiştim.

Bu müddet geldi ve geçti. Sizden istediğim hususlar şunlardı:

1. Motor sanayii ve aktarma takımları sanayiine geçmek.

2. Fiyat meselesini halledecek çareler bulmak.

3. Yedek parça mevzuunda mevcut aksaklıkları önlemek üzere tedbirler almak.

Verilen müddetin neticesinde hiçbir meseleyi halledemediniz. Bakanlık bu mevzuda tedbir alacaktır ve almağa da mecburdur. Alacağımız kararlardan bir takım firmalar zarar görecektir. Dövizimiz kesildiği zaman, tesisleriniz çalışamaz hale geldiği zaman hükümet kapılarına gelmeyiniz."

Son yıllarda Türkiye'nin millî çıkarlarını savunur görünen ve hattâ bu yüzden son kabine değişikliği sırasında Demirel ile çatışarak kabine dışı kalmak tehlikesi geçiren Mehmet Turgut'un montaj sanayicilerine karşı savurduğu tehditlerin ne derecede gerçekleştirilebileceğini zaman gösterecektir.

Ancak, sadece bir bakanın iyi niyetiyle, bu çıkar ağını parçalamak mümkün değildir. Bu herşeyden evvel bir düzen meselesi ve bir plan meselesidir. Başta iktidarını komprador kapitalistlere borçlu bir Demirel varken, özel sektöre öncelik tanıyan ve zenginlerin bir kat daha zengin edilmesini öngören bir plan ortada dururken Sanayi Bakanı'nın mücadelesi maalesef beklenen neticeyi vermeyecektir.

Sarışın avrat otu

Ortada bir MY LADY FAİR var, dünyayı tuttu dedikodusu.. Ben, irticalen, Sarışın Avrat, diye çevirdim dilimize. Aslında «Lady» dendiğine göre, kendisini «han'fendi», «Sarışın han'fendim» diye anmamız gerek. Sizin anlayacağınız, bu avrat kibar bir avrat.. Pahalı bir avrat.. Bazı yurttaşlar, kucak dolusu para harcanarak sahneye çıkarılmasına itiraz edecek oldular da, Devlet Tiyatroları Müdür-ü Umumisi June Eight Sky Chair «Bir milyon değil, yüz bin lira harcadık bu iş için,» diye temize çıkardı kendisini. Sonra da Akustik Damat, «Fedâ olsun bu haspaya harcanan paralar,» demesine, yayında bulundu. Dediklerine göre, yahşi! bir avrat bu.. Biz bilemeyiz, dahiliye bilemez, hariciye vekili Çağlayangil'e sormalı! Bir söylentiye göre, bu Sarışın Avrat, Çiçek Pazarında şepboy satarken, purofesör Higgins görmüş kendisini.. Izpartacanın pürüzlerini giderip, bir güzel Amerikanca belletmiş Sarışın Avradımıza.. Öğreniş, o öğreniş, her yerde hazır nazır haspa!. Sade Devlet Tiyatrolarında değil, pılânlamada da o.. Sarı sendikalarda da o.. Büyük Millet Meclisinde kendisine yüz vermiyen milletvekillerinin dokunulmazlığını kaldırıyor.. Aleyhinde yazan gazetecileri bir *temiz döğdürüyor..* Köylerde *çocuklara süt tozu,* kentlerde *kokmaz olayı* ve, kadınlarımıza kısırlık hapı ve sözüm-ona erkeklere dolar dağıtıyor.. Esaslı bir avrat bu. Barışa gönüllü.. Ocağımıza İncirlik dikiyor.. Ve bütün dağlarda büyütmeğe başladılar bunun otunu.. Adına Sarışın Avrat Otu diyorlar.. Ve üssüne üslük...

Hani alfabelerde «ATA OT AT» diye bir oyun var ya. Atın önüne atılan bu ot işte.. Ve at, kır at; yani önüne ot atılan at.. Yalnız ata ot atmakla yetinmiyeceğiz biz; bir de o at var ya, önüne ot atılan at, onu da, çocuklar öyle derler a! Attâya atacağız! Ve sonra, sade ihracatı, ithalâtı, sigortaları ve Devlet Tiyatrolarını filân değil, DEVLETİ DEVLETLEŞTİRECEĞİZ ve HAK denen şeyi HALKLAŞTIRACAĞIZ.. Yani, o Sarışın Avrat Otunu yurdumuzdan söküp atacağız!.

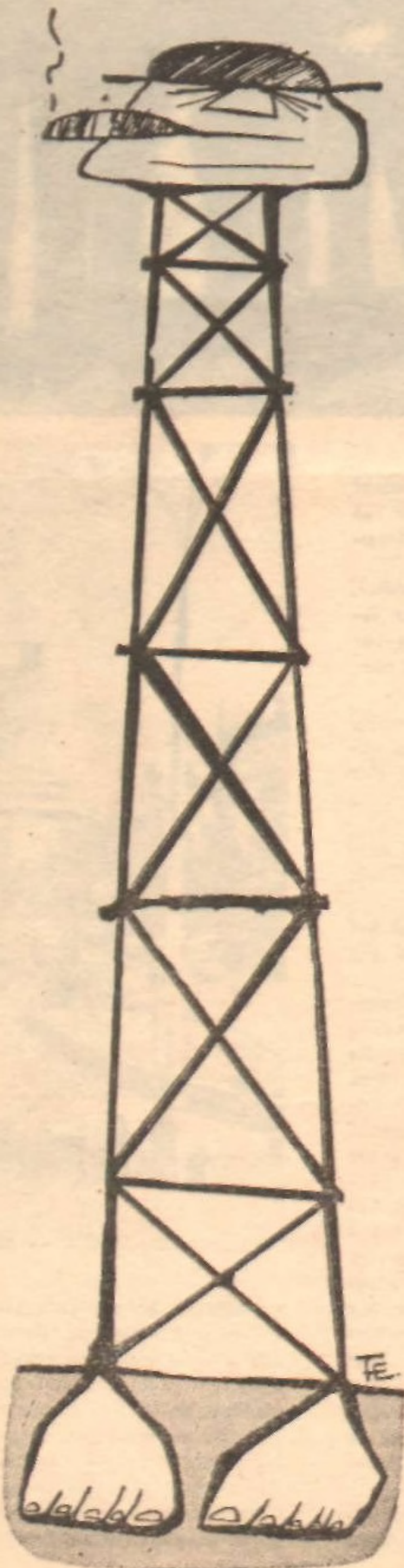
Yani, ATA OTU ve ATI ATTAÂYA AT!
AT DA ÜSTÜNDEKİ KOVBOYU ATAR ZATEN!.
Ve O ZAMAN ATA ATALAŞIR...

Can YÜCEL

YA ENFLASYON, YA DURGUNLUK

FETHİ NACİ

Ferruh Doğan

1964 yılının ikinci yarısında, bugünküne benzer bir *"para darlığı"* ortaya çıkınca, AP çevreleri bunu *"sermayenin ürkütülmüş olması"* ile açıklıyor, seçimlerden sonra, AP iktidara gelince, ortadan çekilen *"para"*nın yeniden iş alanına döküleceğini, memleketin ekonomik hayatına bir canlılık geleceğini iddia ediyorlardı. AP, Ekim 1965 seçimlerinden beri iktidardadır ve bugün sanayiciler, ithalâtçılar, üreticiler gene para darlığından yakınmakta, gazeteler para darlığı üzerine yapılan yorumlarla dolmakta, radyolar para darlığı ile ilgili oturumlar düzenlemektedir.

Gerçekten de son altı ay içinde piyasadaki para tutarında bir azalma olmuştur. Bu azalışın başlıca sebepleri, uzmanların da belirttikleri gibi, Devletin ve İktisadî Devlet Teşekküllerinin Merkez Bankası'na olan borçlarının azalması (Bu, Devletin vergi toplaması ve İktisadî Devlet Teşekküllerinin mallarına zam yapılması sonucu piyasadan para çekilmesi demektir.); ve son zamanlarda ithalâtçıların teminat olarak Merkez Bankası'na yatırdıkları paralarda artış olmasıdır. Merkez Bankası'na yatırdıkları paraların artışı ve bunların tekrar piyasaya çıkarılmayışı, son günlerde durmadan sözü edilen *"para darlığı"*nın ilk göze çarpan sebebidir.

NE var ki *"para darlığı"* ithalâtçılar ve sanayiciler için bir mesele olduğu zaman tartışma konusu haline gelmektedir; para darlığı çeken geniş bir kitle vardır ki onların sesi büyük basına kolay kolay aksetmemektedir. Söz konusu olan kitle, üretici köylü kitlesidir. Ege bölgesi üreticileri, tüccarların düpedüz tefecilik yaptıklarını bankalardan aldıkları kredileri % 100 faizle yoksul üreticiye verdiklerini, üreticilerin ürünün elde edilmesinden çok önce bu tefecilerle bağlantı yapmak zorunda kaldıklarını, böylece maliyetin altında bile satışlar yaptıklarını açıklamışlar, *"Ağır şartlarla kredi veren tüccarın kredisinin kesilmesi için hükümete ve bankalara başvuracaklarını, gerekiyorsa bu konuda isim de verebileceklerini"* belirtmişlerdir. Ama böylesi bir *"para darlığı"* hükümet çevrelerinin de, büyük basının da umurunda değildir. Onlar için önemli olan, ithalâtçının ve sanayicinin kredi güçlüğünü önlemektir.

Öte yandan geçim indeksleri hızla yükselmektedir. 1967 yılının ilk beş ayında geçinme indeksi İstanbul'da yüzde 8,9, Ankara'da yüzde 5,5 artmıştır. Oysa geçen yılın yükselişi, bütün bir yıl için, İstanbul'da yüzde 8,7, Ankara'da yüzde 5,3 idi. Görülüyor ki 1967'nin ilk beş ayındaki yükseliş, daha şimdiden, geçen yılın on iki ayına ait toplam yükselişi geçmiştir. Üstelik bu artış, özellikle geniş kitleleri ilgilendiren gıda maddeleri fiyatlarındaki artıştan ileri gelmektedir.

PARA darlığı, hükümeti iki şıktan birini seçmek zorunda bırakacaktır: Ya enflasyon, ya iktisadî durgunluk!

1966 yılında tarım kesimindeki hızlı gelişme; Merkez Bankası'ndaki mevduat, vadesiz ticarî mevduat ve vadesiz tasarruf mevduatından meydana gelen para hacminde % 20,3 gibi bir artışa, bu yoldan da büyük ölçüde mevduat ve kredi artışlarına yol açmıştı. Bu gelişmeler, tüketim harcamalarını artıran, dış ödemeler üzerinde olumsuz etkiler yapan, fiyatları yükselten gelişmelerdi. Bu gelişmelerin enflasyonist etkilerini önlemek için, AP iktidarı, daha seçimlere epey zaman olduğu için oylarına güvendiği geniş kilelerin tepkilerine şimdilik pek aldırmayarak, tüketimi kısıcı birtakım tedbirlere başvurdu: Vasıtalı zamlara yapılan zamlar, İktisadî Devlet Teşekküllerinin ve Tekelin ürünlerinin fiyatlarını yükseltmeler, ithalâtçıların yatıracakları teminatlarla ilgili rejimi değiştirme... Amaç, ithalât ve tüketimi kısıtlamak, enflasyondan ve yabancı çevrelerin ısrarla telkin ettikleri devalüasyondan kaçınmaktı.

Ama bu malî politika sonuçlarını göstermekte gecikmedi. Para darlığı karşısında hükümet iki yoldan birini seçmek zorunda. Ya bugünkü para hacmini aynı miktarda tutmaya çalışacak, ya da baskılar karşısında para hacmini genişletecektir. Para arzının bugünkü seviyede kalması, o pek bel bağlanan özel teşebbüs yatırımlarının durması, sınaî müesseselerin üretimlerini azaltmaları, işsizliğin artması, üretilen malların satılamaması, protesto edilen bonoların artması ve iflâsların çoğalması, demektir. Hükümet, iş çevrelerinin baskısına boyun eğerek, para arzını artırdığı takdirde, zaten yükselen fiyatlar büsbütün hızla yükselmeğe başlayacak, enflasyon çok daha belirli hale gelecek ve bütün direnmelere rağmen devalüasyon kaçınılmaz olacaktır.

HÜKÜMET, temsil ettiği çıkar zümrelerinin baskısı karşısında para arzını artırmak zorunda kalacaktır. Bunun ardından nelerin geleceği ise bellidir!

Ekonomik çıkmazın kendini adam akıllı belli etmesi, AP'yi, bir yandan da özgürlüğü kısıtlayıcı, eleştirileri susturucu tedbirler almağa itecektir. Çetin Altan'ın dokunulmazlığını kaldırmak sevdası, bu eğilimin sadece bir belirtisidir. Bunu *"Temel Hak ve Hürriyetleri Koruma Kanunu"* tasarısının kanunlaştırılması izleyecektir. Nitekim Aziz Nesin'in başına gelenler, bu tasarının kanunlaştırılması için bir ortam hazırlanmaya çalışıldığını açıkça göstermektedir. Yarın gene bir köfteci dükkânında komünizm propagandası yapan bir başka Orhan Kemal'le iki arkadaşının tevkifi haberleri, öbür gün bir komünist teşkilâtının ele geçirildiği haberleri günlük gazeteleri doldurmağa başlayabilir. Ardından memleketin bir felâkete sürüklenmemesi için, sosyal sınıfların birbirine düşürülmemesi için, özgürlük düzeninin korunması için *"Temel Hak ve Hürriyetleri Koruma Kanunu"* çıkarılıverir!

Yatırımlar, tarımın geliştirilmesi, sanayileşme, işsizliğin önlenmesi, eğitim, konut... Ya bunlar? diyeceksiniz. Türk halkı, bağımsız bir politik güç olarak memleket işlerinin gidişinde söz ve karar sahibi oluncaya kadar bu meseleler bir yanda durup duracaktır!

HALDUN TANER

— IV —

MOSKOVA'nın en iç açıcı yerlerinden biri de Halk Sanayiinin Başarıları Sergisi Alanı. Nazım Hikmet'in buradaki en yakın dostlarından biri olan Ekber Babayev'in arabası ile alana geldik. Babayev'i ANT okurları yazılarından da tanırlar. **«Türk kadar türkçe konuşur»** lafı ona hakaret olur. Çünkü biz bu değer yargısını yabancılar için kullanırız. Ekber Azerbaycanlıdır. Türkologdur, Doçenttir. Bunlar dışında her zaman uyanık, sporcu ve neşelidir. Babayev bizi arabada bekledi. Zamanımız kısa olduğu için Nikolayeviç Starostov ve Haçik Çerekçiyan'la muazzam sergi alanını koşar adım gezmeye başladık. Sergi sahası içinde pavyonlar bulunan büyük ve ağaçlıklı bir park. Günlerden pazar olduğu için burası ana baba günü idi. Halk mesire yeri gibi geliyor buraya. Pavyonlardan en ilginçleri elbet feza araştırmaları pavyonu. Sergi alanının dışında bir de füze araştırmaları anıtı var. Sovyetler Birliği'nde bu konu en aktüel konu. Gazeteler, halkı bu alanda her olup bitenden haberdar ederler. Sokaktaki adamın konuşma teması, kahvedeki yarenliklerin baş esprisi hep feza araştırmaları üzerine. Bunlardan birinin klişesini sunuyoruz.

Yeni, modern, dev yapılı yapıların kapladığı Moskova'nın, bazen hemen yanıbaşında, bazen de uzakça bir semtinde, Dostoyevski'nin, Tolstoy'un romanlarından, Çehov'un hikâyelerinden tanıdığımız eski Moskova da duruyor. Buralara girince, daha önce gelmişsiniz duygusuna kapılıyorsunuz. Rusça'ya çevrilen hikâye kitabımın telif hakkını almaya gittiğim yayınevi böyle bir sokakta, tek katlı pitoresk bir binada idi.

Büyükelçiliğimiz de Moskova'nın böyle eski ve sakin bir sokağında. Büyükelçi Hasan Işık, beni otelde iki kere aratmış. Kendisini ziyaret hususundaki ihmalim galiba bundan nazikçe hatırlatılamazdı.

Ağırbaşlı, olgun bir zevkin ürünü yemek salonunda, daha sonra üst katta çok tatlı bir iki saatı, birlikte geçirdik. Sefiremizin tiyatrosever oluşu konuşmalara daha da revnak verdi. Büyükelçimiz ve eski Dışişleri Bakanımız, genç yaşına rağmen, kişiliğini, ağırlığını, yara agyara çok iyi hissettirmesini bilen, kültürlü, uyanık dinamik bir diplomat.

Moskova Yazarlar Birliği büyük elçiliğimizle kapı komşu. Burası eskiden Kont Rostov'un konağı imiş. Tolstoy, dostu olduğu konta sık sık ziyarete gelirmiş. Savaş Barış'ın kadın kahramanlarından Nataşa'yı kontun kızına bakarak çizdiği söyleniyor.

— *Bil bakayım, ben kimim?*
— *Gagarin!..*

(Bir Sovyet karikatürü)

Binanın büyük bir girişi var. Holde panolar. Panolarda, burada yapılan açık oturumlardan, edebî matinelerden, resimler. Bu arada Sartre, Neruda ve başka yabancı konukların fotoğrafları... Barın duvarları daha bir geyifli idi. Her gelen karikatürist nüktesini duvara çizgilemiş. Bir duvarda da şu yazı:

«Bir kerecik gel çatımıza
Eşini de birlikte getir.
Ama kendi eşini, olmaz mı?
Burjuvayı taklit etme sakın
Kendi eşinle gel yoldaş»

Yazarlar Birliği'nin yemek salonu, tavan yüksekliği iki katı kapsayan ferah bir yer. Üst kattaki galerilere, gün görmüş tahta merdivenlerle çıkılıyor. Lenin Armağanı alan yazarların portreleri bu galeride asılı.

Yemeğe ünlü rus romancılarından Sergei Borodin'in davetlisi olarak gelmiştik. Semerkant Yıldızı adlı romanı ile Stalin armağanını alan Borodin şimdi yine tarihî bir konuyu işleyen Yıldırım Beyazıd'la Timur'un Ankara Meydan Savaşını içine alan bir romanın hazırlıklarını yapıyor. Yemek sırasında, karşı masada bir grup oturuyordu. İçlerinde yakışıklı, sıcağa rağmen, ceketli, kravatlı, şık ve gözünü kadınlardan alamayan bir adam gösterdiler. Şehrimizde de büyük takdir toplayan **(Askerin Öyküsü)** filminin yazarı Valetin Yesof imiş. Yanımıza geldi, Kırgız olduğu için Türkçe konuşan bayan Rovza Borodin ve bay Borodin'e, Taşkent'te bulunan ve güzelliği dillere destan olan kızlarının sıhhatını sordu. Yesof açık kalbli alçak gönüllü bir adam: Bunca hikâye yazmış. Ama Lenin Armağanını kazanan, film olarak çevrilip başarısı Sovyetler dışına da taşan öyküsünün bu şansını, olayın kendi yaşantısını yansıtmasına veriyor.

Yemekten sonra Moskova Yazarlar Birliği'nin 600 kişilik salonunda bir edebiyat matinesi izledik.

Edebiyat matineleri Moskova'da eski bir âdet. Sade Moskova'da mı? Her yerde öyle. Şairin, yazarın, kalabalıkla karşı karşıya kalıp şiirini, hikâyesini, okumasından daha doğrudan doğruya, daha candan ve halkçı ne olabilir? Eski rapsodlar köy köy dolaşıp şarkılarını halka okumazlar mı idi?

Haldun Taner "Roket Araştırmaları" Anıtı önünde (soldan sağa) Türkolog Doçent Starostov, Türkolog Doçent Haçatur Çerekçiyan ve Türkolog Doçent Ekber Babayef ile...

Moskova Yazarlar Birliği'ndeki matineye kongre dolayısıyla gelen yabancı ozanlar da katılıyorlar. Matineyi açan Rus yazarı Polevoy:

— **Fransızlar, İngilizler, Almanlar, hasılı Avrupalılar büyük yazarlar yetiştirdiler, dedi Ama bizim bir yerde onlara üstünlüğümüz var. Sayıda. Sovyetler Birliği'nin 6500 yazarı var...**

Bu Polevoy çok spritüel, tok sözlü, aşırı sevimli bir adam. Halk ona bayılıyor. Galiba yazar kişiliğinden çok insan kişiliğine. Mihmandarım Vera hanıma:

— **Polevoy'u neden seversiniz?** diye sordum. Hep özlü konuşan muhatabım kısaca:

— **Her şeyden önce optimist bir yazar olduğu için,** dedi. Bu çok şey demekti.

Matinede Polevoy'dan sonra Enzensberger, nefis bir şiirini okudu. Kateb Yasin Cezayir savaşını yansıtan kan kokulu bir şiir sundu. Yasin biraz Camus'un gençliğini hatırlatıyor. Ancak otuz yaşında görünmesine rağmen kırkın üstünde ateşli, çevik, atak bir Cezayirli. Nedjama adlı romanını okumuşlarınız çoktur her halde. Çağımızda güçlü aşk romanı yazılamayacağını yalanlayan bir şaheser. Fransa'da Seuil yayınevi kaç yıldır Kateb'e sahib çıkmış. Dünyaya lanse ediyor. Bir gün Nobeli alırsa hiç şaşmayalım. Malûm ya Nobel iki üç yılda bir biraz da arz tullerine göre dağıtılır. Kateb Yasin'den ilerde yine söz edeceğiz. Yasin'den sonra Vietnamlılar özgürlük tutkularını şiirleştirdiler. Daha sonra kürsüye Pablo Neruda geldi:

— **Bu şiirimi şimdi aramızda bulunmayan arkadaşım Nâzım Hikmet'e ve Atina'da bir zindanda bulunan Yanis Ritsos'a adıyorum,** dedikten sonra ağır ve vakur bir ispanyolca ile şiirini okumaya başladı. Onu Bulgar, Macar ozanları takip etti. Rusların bir sözü var. Bir şiirin aslı ile çevirisi bir halının yüzü ile tersine benzer diyorlar. Bu matinede okuyan orta halli yabancı ozanların şiirlerini Sovyetlerin bazı güçlü ozanları çevirmişlerdi. Dinleyen-

ÜNLÜ OZAN PABLO NERUDA İLE MOSKOVA'DA GÖRÜŞTÜM

Moskova'da, Sovyetler Birliği'nin yönetim merkezi olan Kremlin Sarayı'nın görünüşü...

Mayakovski alanı ve ünlü şairin heykeli

lerden çoğu, bundan ötürü, halının tersini yüzüne tercih ediyordu.

Şili'nin büyük ozanı ile Kremlin Sarayı kulislerinde, Yazarlar Birliği fuvayesinde iki üç defa konuştuk. Pablo Neruda altmış üç yaşında olmasına rağmen, ağır yürüyen, ağır hareket eden, bundan ötürü de daha yaşlı hissi veren bir adam. Dış İşlerinde uzun zaman vazife almış olmanın davranışına sindirdiği ölçülülük ile için için kaynayan ozan kişiliğini ilk görünüşte bastırmışa benziyor. Ama aldanmayın. İki lafın arasında hemen bir şiir okumaya kalktığı, fikirlerine daha boyutlu bir kalıp aradığı, güldüğü, anılarının çağrışımına daldığı, kürsüye çıkıp konuştuğu zaman o beylik diplomat maskesi hemen yarılıyor, altından çağımızın en duygulu insanlarından biri çıkıveriyor.

Babası bir tren makinisti imiş. İspanya iç savaşında Cumhuriyetçileri tutuşu diplomatik karyerine mal olmuş. İlkin, klasik, bireysel şiirler yazarken sonraları toplumsal bir sorumluluğun bilincini duyar olmuş. 1945'te Şili İşçi Partisi mebusu seçilmiş. O gün bugün İspanyolca konuşan dünyanın en büyük iki üç ozanından biri sayılıyor.

Neruda, burada rastladığım bütün sanatçılar gibi, günlük siyasi olayları bir harici icmal gazetecisi kadar yakından izliyor. Moskova'da okuyan Arjantinli öğrenciler adamı çevrelemişler. Onlara:

— **Paraguay, Brezilya, Arjantin'deki latin amerikalıların durumu içler acısı. Bu diktaların başında bulunanlar Pentagonun emrindeler,** diyor.

(Yirmi aşk şiiri ve bir umutsuzluk Şarkısı)nın, (Kalbteki İspanya)nın, (Yerüstünde konuklama)nın, (Bağ ve Rüzgâr)ın Türkçeye çevrildiğini de bir Şili'li diplomattan duymuş. Ama nedense çeviricisi bir kopye de kendisine göndermeyi unutmuş.

Gençlerden baş alınca bana:

— **Bu kongrelerde yazarlara direktif ve öğüt verilemez her halde,** diyor. **Olsa olsa yapılmış olanın bir bilançosu çıkarılabilir. En iyi yanlarından biri de her ulustan sanatçıya kişisel temas sağlamasıdır.**

Yanında yurttaşı olması muhtemel bir adam daha var. O da usta ozana bir şeyler soruyor. Pablo Neruda, her ânı şiir dolu olduğu için, hemen bir şiir okuyor. Bu adam belki başka bir şey sormuştur da o, dolayısıyla bu şiirle cevap veriyordur. Belki de doğrudan doğruya bu şiirini kendi ağzından dinlemek istedi. O da olabilir. Şiirin adı (Neler olmaz bir günün içinde). Aklımda kaldığı ile meali şu:

Kimin aklına gelirdi
Yaşlı dünyanın
Böylesine değişeceği
Bir günün içinde
Yanardağların
Çoğalıp
Gökyüzünde yeni
Bulutların belirip
Nehirlerin
Tersine akacağı.

İspanyolca, hele şiirleşince, ne vakur bir dil oluyormuş meğer. Neruda bana dönüyor:

— **Moskova'ya bundan önce de gelmiştim,** diyor, **Burada dostlarım çok. Üçüncü kongrede Nazım'la beraberdik. Şimdi artık o da yok. Dostum Rafael Alberti benden daha şanslı. O birinci kongreye Maksim Gorki'nin davetlisi olarak çağrılmış.**

— **Latin Amerika'da Sovyet Edebiyatına ilgi var mı?**

— **Hem de nasıl. Ben şahsen Mayakovski'yi, Pasternak'ı İspanyolcaya çevirdim. Ne yazık ki Sovyet yazarlar, İspanyolcaya yeteri kadar çevrilemiyor. Kaliteli çeviricimiz az. Oysa dünyada büyük bir kalabalık ispanyolca konuşuyor. Bizde Gorki, Mayakovski, Block, Ysenin, Şolohof, Ehrenburg iyi tanınır. Savaş sırasında Ehrenburg'un (Paris'in Düşüşü) adlı kitabı olağanüstü bir rağbet gördü.**

Gençler ona kitaplarını imzalatıyorlar.

— **İlk kitabım 1923'te çıktı,** diyor, **En yeni kitabım da şimdi Moskova'da basılmak üzere. Provalarını yeni gördüm. (Seçme şiirlerim). Bunun İspanyolca nüshasını Diego Riviera resimlemişti.**

— **Şili'de kitap yayınlamıyor musunuz?**

— **Yayınlamaz olur muyum? Önümüzdeki ay çıkacak. Bir de Eylülün ilk haftasında Santiego'da bir piyesimin ilk temsili var. Adı: Joakim Müriettanın yükselişi ve ölümü.**

Kırk yıllık dostmuşuz gibi koluma giriyor. Fuayede yürüyoruz. Ben onun için neyim ki? Hiç. Ama bu yakınlığının sebebi yok değil: Nazım'ın memleketlisi olmak.

— **Nazım'ı çok severdim,** diyor, **Ne zaman, Moskova'da, Paris'te, başka yerde rastlaşsak Şiirlerimizi birbirimize okurduk.**

Moskova'da bir dergide yayınlanan **(Kalbin dört zamanı)** adlı son şiirini okuyunca Nazım'la neden iyi anlaştıkları daha iyi anlaşılıyor:

Selâm
solan ve açılan
her şeye
Dün, bugün yarın
Öbürgün
Olmuşlara
Olacaklara
Selâm güzel kokan ekmeğe
Taşa toprağa
Açıkta yanan oda
Sellerine yağmurun.
Selâm ve sevgi
tümüne...

Ozan dostlardan ve şiir sevenlerden bu beceriksiz aktarmam için bilhassa özür dilerim. Maksat bir fikir verebilmek. Bu şiiri okurken değerli dostum Hikmet Şimşek'i hatırlamamak mümkün mü? O:

— **Türkiye'ye gelmeyi düşünmüyor musunuz?**

İşi lafta bırakmaktan hoşlanmayan insanların ciddi ilgisi ile elini omuzuma atıp gözlerimin içine bakıyor:

— **Orada dostlar mı bulacağım, düşmanlar mı?** diye soruyor.

— **İkisinden de bulunur,** diyorum. **Kişilik sahibi bir ozan olduğunuz orada da biliniyor.**

Moskova'da Yazarlar Birliği'nin fuayesi kalabalık. Flaşlar durmadan parlıyor. Pablo Neruda'nın zaten yarı inik duran göz kapakları parlak ışıkta büsbütün büzülüyor.

(DEVAMI VAR)

Amerikan Üniversiteleri kime hizmet ediyor?

Yüksek Öğrenim kapitalist sınıfın kontrolundadır

Mekin GÖNENÇ

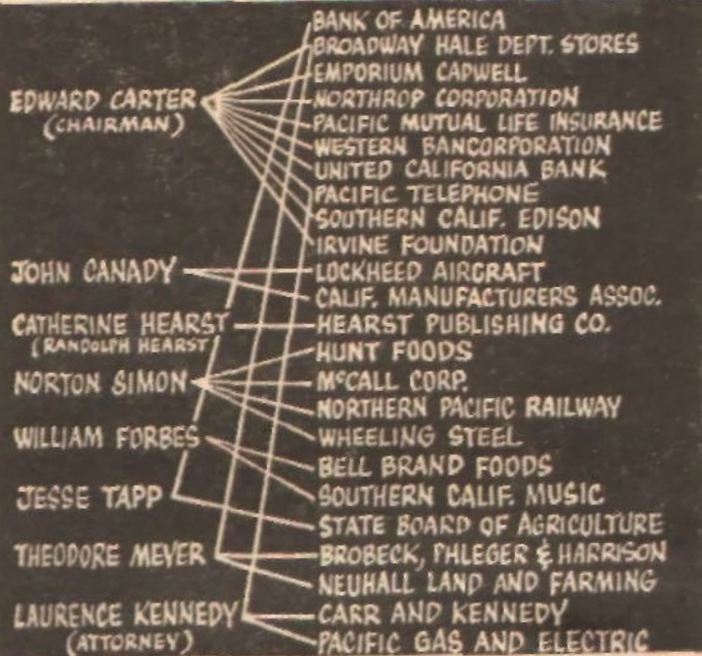
Üniversitelere de el atan CIA'nın eski ve yeni yöneticileri Dulles ve Helms bir arada.

AMERIKAN üniversitelerinin eğitim sistemi ve yönetimi hakkında Türk basınında çok şeyler yazıldı. Hattâ zaman zaman belirli *çevrelerden, özellikle burjuva* kanadından, Türkiye'deki yüksek öğrenim dâvasının ancak ve ancak Amerika'da uygulanan eğitim sistemlerinin Türkiye'deki üniversite ve yüksek okullarda uygulanmasıyle hal yoluna gireceği bile belirtildi. Buna gerekçe olarak da, Türkiye'deki üniversite ve yüksek okulların devlete büyük bir yük olmaları, özellikle mali ve öğretim üyesi yetersizlikleri dolayısıyle yenilerinin açılamadığı ve mevcutlarda da teknik noksanlık ve imkânsızlıklar yüzünden yeteri kadar kaliteli öğrenci yetiştirilemediği ileri sürüldü. Fakat nedense bugüne dek Amerikan üniversitelerinin yapısı ve tüm olarak yönetiminin toplum sınıfları açısından eleştirilmesi unutuldu. Oysaki, bu konu sınıf açısından değerlendirilmedikçe gerçeklere inilemez. Öyleyse şu soruların ortaya atılmasında konunun aydınlanması bakımından büyük bir fayda vardır:

1) Amerikan üniversiteleri her şeyiyle Amerikan halk topluluklarının yararlarını ön plana almış eğitim örgütleri midir, yoksa buralarda yalnızca kapitalist sınıfın çıkarlarıyla kapitalist düzenin korunması mı ilk planda tutulmuştur?

2) Amerika'da gerçek anlamda bir eğitim eşitliği var mıdır? Yüksek öğretim yalnızca paralı kişilerin ve egemen sınıfların tekelinde mi kalmaktadır?

3) Bu üniversiteler Amerika'daki büyük sanayi tekellerine ve geniş kuruluşlu zengin iş çevrelerine toplumdan kopmuş teknik elemanlar yetiştiren birer "bilgi makinası" mıdır? Yoksa, gençliğin, teknik bilgi ve ilmi çalışmalar yanında, yaratıcı güce sahip olarak ve toplum çıkarlarının her şeyden üstün tutulması düşüncesiyle yetiştirilmesini amaç edinmiş bir eğitim düzeni mi uygulanmaktadır?

California Üniversitesi yönetici ve öğretim üyelerinin büyük firmalarla bağlantılarını gösteren bu şema Amerika'da yüksek öğrenimin kimlerin hizmetinde olduğunu açıkça ortaya koymaktadır

İşte biz bu yazımızda yukardaki sorular üzerinde duracak, eğitim programları konusunun tartışılmasını daha yetkili kişilere bırakarak, toplum sınıfları açısından Amerikan üniversitelerinin ve yüksek öğrenim sistemlerinin halktan kopmuş, tamamiyle burjuvadan yana, yalnızca kapitalist sınıfın çıkarlarına hizmet eden, her şeyiyle ezilenin karşısında ve herhangi bir ticari şirketten ayrıntısı olmayan örgütler olduğunu belgelerle göstermeye çalışacağız.

Satılmış hocalar

Ülkesinin tüm düzenini kapitalist sınıfın çıkarlarını koruyacak ve Amerikan emperyalizminin bütün dünyayı avuçları içerisine alacak şekilde kuran bir A.B.D., elbette ki eğitim sistemini de aynı paralel üzerinde oturtacaktı. Zaten bunun aksini düşünebilmek büyük bir saflık olur. Bu yazının içinde Amerikalı eleştirici sayın Bettina Aptheker'in yapmış olduğu bir araştırmadan çıkartılmış bir *şemanın bir kısmını bulacaksınız.* Yüzlerce benzeri olan bu şemada devlet tarafından kurulmuş olan Kaliforniya üniversitesinin yönetim kurulunda bulunanların isimleriyle, bu kişilerin sahibi, ortağı ya da müdürü bulundukları şirketlerin isimlerini bulacaksınız. Bugün Amerika'da bulunan iki bine yakın üniversite, kolej ve yüksek okulların yönetim kurullarında da durum aynıdır. Bu şemalar ibretle incelenmeye değer.

Bu şemalar büyük Amerikan tekelleriyle Amerikan üniversiteleri arasındaki ilişkileri bütün çıplaklığı ile ortaya koymakta olup, üniversite gençliğinin yalnızca kapitalist bir düzen içerisinde iş görebilecek ve büyük tekellerin çıkarlarını korumayı amaç edinmiş bir eğitim düzeninden geçtiğinin canlı bir delili olacaktır.

Amerikan üniversiteleri, Amerikan kapitalistlerinin hizmetindedir.

Bugün Amerika'daki bütün büyük sınai ve ticari kuruluşlarla, büyüklü küçüklü bankalar, gerek kendi bölgelerindeki gerekse diğer yerlerdeki üniversite ve yüksek okulların yönetim kurullarına kendi adamlarından birini sokabilmek için amansız bir savaşa girişirler. Niçin bu savaş? Eğitimin geliştirilmesi için mi? Asla!

İlim ticareti

Bugün Amerika'da üniversite demek, para demektir. İş demektir. Kısacası kâr demektir. Bugün Amerika'da tam 6,5 milyon üniversite öğrencisi vardır. Bu öğrenciler okudukları üniversitenin ününe göre senede 500 ile 4 milyon dolar arasında bir kayıt ücreti ödemektedirler. Yapılan hesaplara göre yıllık ortalama kayıt ücreti öğrenci başına 1200 doları bulmaktadır. Bu demektir ki, yalnızca kayıt ücretlerinden Amerika'daki üniversitelerin kasalarına her yıl yaklaşık olarak 8 milyar dolar bir para girmektedir. Türkiye'nin 5 yıllık tüm bütçesini kapsayan bu mebläğa üniversitenin diğer gelirleriyle, devletin ve özel teşekküllerin yaptığı bağışlar dahil değildir. Öğretim üyelerine *ödenen ücretler çıktıktan sonra* geriye kalan paralar üniversitelerin yatırım fonlarına aktarılmakta ve bir de o yıl içerisinde yapılacak çeşitli ihalelere sarfedilmektedir. İşte yukarda bahsini yapmış olduğumuz savaş bunun içindir. Yatırım fonlarının *ne şekilde sarfedileceği* hususunda tam yetkiye sahip olan yöneticiler bu paraların mümkün olduğu kadar kendi şirketlerinin iş sahalarına aktarılması ya da kendi bağlı oldukları bankalarda ve kredi şirketlerinde toplanması için ellerinden geleni yaparlar. Aynı sahada iş gören yöneticiler gerekirse birbirleriyle kırışırlar ve sonuç olarak da her biri bu fonlardan önemli bir mebläğı kendi şirketine aktarıverir.

İşte. Amerikan halk çocuklarının büyük bir çoğunluğunun her türlü işlerde bütün yaz ay-

ları boyunca ya da kış geceleri gereğinde en düşük ücretlerle çalışmak suretiyle biriktirdikleri üniversite kayıt ücretleri kendiliğinden büyük kapitalistler için hazır ve yüklü bir yatırım fonu haline gelir. Kısacası sömürülen genç ve körpe emekçiler, sistemden gelen zorunluluk yüzünden yine kendilerini sömürecek olan burjuvaya zahmetsiz malî kaynaklar sağlıyan kişiler olurlar. Bu, üniversite ile kapitalist arasındaki malî ilişkilerden yalnızca biridir.

Yardımın içyüzü

Zaman zaman gazetelerde büyük sanayi tekellerinin üniversitelere büyük bağışlarda bulunduğu ve ilmî araştırma merkezlerine geniş yardımlar yaptığını okursunuz. İlk bakışta oldukça iyiliksever ve insancıl bir hareket olarak değerlendirilen bu bağışların altında yatan gerçek sebepler tamamen değişik bir özellik taşır. Bugünkü sanayi kolu geniş ilmî incelemelerle devamlı lâboratuvar araştırmalarını gerektiren bilimsel bir hüviyet kazanmıştır. Birkaç büyük şirketin dışında yüzlerce sanayi şirketinin şartlı olarak verdiği bu yardımlarla üniversite laboratuarlarını kendi özel iş sahalarındaki araştırma işlerinde kullandıkları Amerikan kamuoyunun yakından bildiği bir gerçektir. Amerika'da üniversitelere ait ilmî araştırma merkezlerinin yüzde 95'nin toplum yararına buldukları her şey otomatik olarak büyük sanayi tekellerine mal olur ve bunlar ancak büyük kârlar karşılığı alt sınıflara geçer. Aslında yardım gören yine kapitalist olur. Üstelik Amerikan kanunlarına göre, öğretim örgütlerine yapılan bağışlar vergilemede masraf olarak kabul edildiğinden bu şekilde kapitalist bir taşla iki kuş birden vurur.

Üniversite yönetim kurullarının öğretim üyeleri üzerinde büyük bir etkisi vardır. Yönetim kurulları öğretim üyeleriyle çok kısa süreli anlaşmalar yaparlar. Denilebilir ki, öğretim üyelerinin yüzde 60'ı her yıl üniversitelerle kontrat yenilemek zorundadır. İşte bu yüzden toplumcu davranışlarda bulunan bir öğretim üyesinin ikinci yıl için aynı üniversite ile anlaşma imkânları ortadan kalkabilir. Hattâ bir çok üniversitelerde öğretim üyelerinden komünist ya da sosyalist eylemle hiçbir ilişkisi olmadığına dair yazılı belgeler alınmaktadır.

Ayrıca üniversitelerin yönetim kurullarının öğrenci teşekküllerinin kararlarını *(veto)* hakkına sahip olması, bazı radikal öğrenci örgütlerinin toplumcu hedeflere yönelen her türlü hareketlerini kolayca engelleyebilmektedir.

Aristokrasi

Üniversitelerin ücretli olması eğitim eşitliğine indirilen en büyük darbelerden biridir. En değerli öğretim üyeleriyle en geniş çalışma imkânlarını elinde bulunduran bazı ünlü üniversitelerin kayıt ücretleriyle yıllık sarfların astronomik bir değer taşıması, buralara yalnızca çok zengin ailelerin çocuklarının gidebilmesine imkân bırakmaktadır. Bunun yanında malî yetersizliği dolayısiyle her yıl üniversiteye devam edemiyen en azından 300 bin genç Amerikalı vardır. Üniversitelerin ücretli olması egemen sınıflar için daha başka bir özellik de taşımaktadır. Bugün için ortalama bir Amerikan ailesinin kendi imkânları ile çocuklarını üniversitede okutabilmesi imkânsızdır. Bu yüzden kızı erkeği milyonlarca Amerikalının özellikle yaz aylarında en güç şartlar altında dahi çalışmak zorunluluğu vardır. İşte bu genç işçi ordusu kapitalist sınıf için ücret ayarlamalarında en önemli bir emniyet sübabı haline gelir. Gençlerden kurulu bu işçi ordusu en düşük ücretlerle ve ne yazık ki çok kerelerde grev kırıcı olarak emekçi sınıfın karşısına rakip olarak çıkarılır.

Bir de bütün bunlara zenci, Porto Rico'lu ve Meksika asıllı gibi ekonomik ve sosyal eziklikler içersinde yitirilmiş alt sınıfların ırk ayırımı dolayısıyle bazı üniversitelere alınmaması konusunu ekliyecek olursak, Amerikan üniversitelerinin hangi sınıfın hizmetinde ve hangi sınıfın karşısında olduğu daha açıkça ortaya çıkar. CIA'nın Amerikan üniversitelerinde oynadığı kirli oyunlar ise egemen sınıfların yüksek öğrenimi nasıl baskı altında tuttuğunu göstermiştir.

Sınıfsal açıdan bugünkü anlamıyla Amerikan üniversitesi, Amerika'daki burjuva hakimiyetinin devamına yardımcı bir örgüt olup, her yıl büyük şirketlerin personel kadrolarına GENÇ ARİSTOKRATLAR yetiştiren bir elektronik beyin makinesinden başka bir şey değildir.

Araplar yeni mücadeleye hazırlanıyor

HALÛK TANSUĞ

ARAP ülkelerinin, İsrail tarafından başlanan silâhlı çatışma halini uzatma niyetleri, günün konusudur.

Oysa, uzun süreli bir yıpratma harbi batı kuklası İsrail'e karşı Arap'larca yürütülecekse, bunun (askerî planlamalar dışında) ekonomik alanda da bazı şartları ortaya çıkar.

Bahis konusu şartlar, daha çok petrolle ve Arap ülkelerinin yabancı ülke ve bankalardaki paralarıyla ilgilidir.

Şöyle ki,

1. Arap ülkeleri (tabiî eğer Batı taraftarı kral ve sultanlar ortak çalışmaları sabote etmezlerse), fikir birliğiyle hareket etmelidirler. Batı'ya petrol ambargosunu, tam değil fakat yarım tatbik etmelidirler.

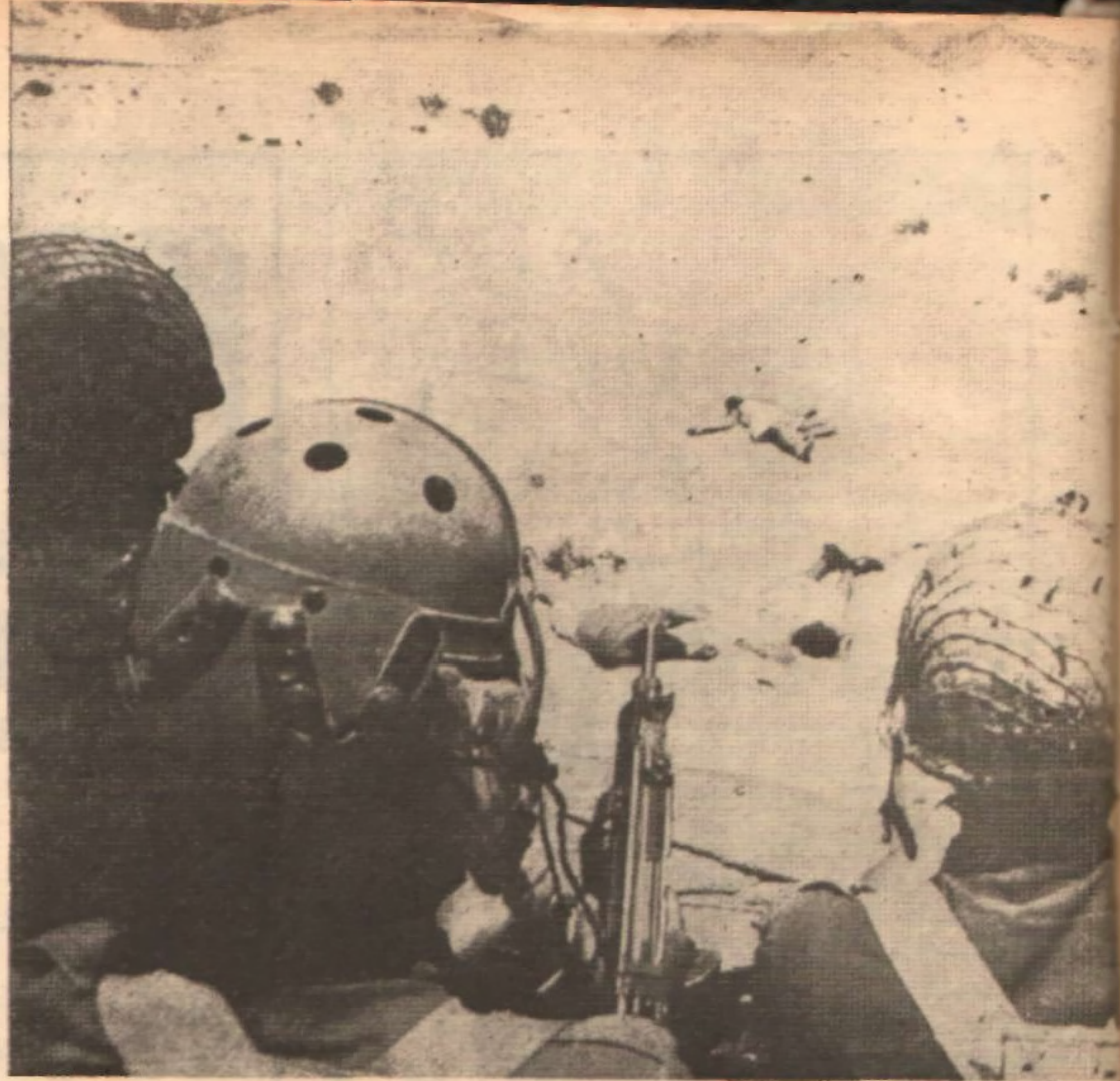
Çünkü, mutlak bir petrol ambargosu, emperyalistlerin *(Yemen'de olduğu gibi)* müdahalelerine yol açacak, petrol üreticisi Arap ülkelerinde Batı teşvikiyle iç harpler doğuracaktır. Eğer böylesine iç harplere, Vietnamlaşma'lara yol açmak istenmiyorsa o zaman Arap ülkeleri Batı'ya petrol ihracatını tamamiyle kesmemelidirler. Fakat, petrol ambargosunu kısmen tatbike çalışmalıdırlar. Başka deyimiyle, Arap petrolüne hayatî derece muhtaç Batı'ya, bu petrolü zor ve pahalıya mal ettirmelidirler.

2. Batı emperyalistleri *(özellikle Batı Avrupa ülkeleri ve İngiltere)*, Arap petrolü yerine belki başka ülkeler petrolüne dönmek isteyeceklerdir. Meselâ İran, Nijerya, Venezüella, Birleşik Amerika'dan petrol ithaline kalkacaklardır.

Nijerya ve Birleşik Amerika petrolü, Batı Avrupa ve İngiltere'nin ihtiyaçlarını gerektiği derecede karşılayamaz. Venezüella petrolü, devamlı bir kaynak sayılamaz. Çünkü bu Latin Amerika ülkesi, daha çok Birleşik Amerika'nın ihtiyaçlarını dengelemektedir.

Amerikan kaynaklı petrol de, Batı Avrupa ve İngiltere açısından, kâfi garanti sağlayamaz. Herhalde İngiltere başta, hiç bir Batı Avrupa Ülkesi petrolle ilgili olarak Amerikan kontrolüne düşmek istemez.

Olsa olsa, İran, Arap petrolü yerine Batı Avrupa ve İngiltere'ye gerekli ihracatı yapabilir. Dolayısıyla da Arap ülkelerinin İran üzerinde baskılara girişerek, İran petrolünün rahatlıkla Batı'ya satışını önlemeleri şarttır.

İsrail'lilerin Arap esirlerine yaptıkları insanlık dışı muameleyi yandaki resim bütün çıplaklığıyla ortaya koymaktadır

3. Arap petrolünün Batı'ya pahalıya getirmenin bir diğer yolu, maliyeti yükseltmekte aranabilir.

Arap kaynaklı petrolün maliyetinde artış, daha çok nakliye masraflarının *(navlunun)* artırılmasına bağlıdır.

Nakliye masraflarının artması ise, bir derece Süveyş yolunun kapalı kalmasıyla mümkündür.

Çünkü, Afrika'nın Ümit Burnu yoluyla dolaşarak Batı Avrupa'ya petrol taşıyacak tankerlerin nakliye ücreti Süveyş yolunun ücretine oranla şimdiden yüzde 17,5 fazlalaşmıştır. Tabiî, bu navlun yükselişi, batı'daki petrol satış fiyatlarına binmektedir. Çok otomobil kullanan batı halkları, doğrudan doğruya sezdikleri bir fiyat artışıyla karşılaşmaktadırlar. Petrol fiyatlarının yükselmesi sonucu artacak fabrika masrafları *(istihsal masrafları)* gibi kalemler, uzun vâdeli fakat ekonomik bünyeye daha tesirli karakter taşıyacaktır.

Hele, Arap'lara yumuşak davranan Fransa gibi ülkelere Arap'ların ucuz petrol *(Beyrut vasıtasıyla veya Cezayir kuyularından akaryakıt)* vermeleri neticesi, batı'lılar arası rekabet düzeni *(tabiî Arap aleyhtarları zararına)* bozulacaktır.

Süveyş Kanalı'nın kapalı tutulması, tankerlerin daha uzun *(dolayısıyle daha az)* seferler yapmalarını gerektirecektir. Deniz ticaretinde, alışılmış normal denge de bozulacaktı.

Ayrıca, Batı Avrupa ve İngiltere'nin Güneydoğu Asya ve Uzakdoğu ile ticarî münasebetler dengesi, sarsılacaktır. Bu ülkeler arası ithalât ihracat, tümüyle pahalılaşacaktır. Hattâ, Batı Avrupa ve İngiltere'nin Güneydoğu Asya ve Uzakdoğu'ya yapa geldikleri yardımlar, navlun artışı yüzünden güçleşecektir.

Yeni mücadeleye hazırlanan bir Arap askeri

Neticede, belki bu Güneydoğu Asya ve Uzakdoğu ülkeleri, daha ziyade Amerika'ya dönecekler; bu bölgelerdeki Batı Avrupa ve İngiliz menfaatleri zarara uğrayacaktır. Başka deyimile, Batı Avrupa ve İngiltere'nin Amerika ile menfaatlerinde ciddi bir çatışma baş gösterecektir.

4. Ortadoğu harbini batı'lılara pahalıya getirmenin *(daha doğrusu petrolü Batı'lılara pahalıya mal ettirmenin)* diğer şartı, tediye usullerinde değişiklikler yapmakla mümkündür.

Arap'lar, petrol bedelini, Dolar veya Sterlin şeklinde kabule yanaşmamalıdırlar. Böylece, bu paraların itibarını düşürmeye çalışmalıdırlar.

Nâsır, bütün Arap uluslarını yeni mücadeleye angaje etmek için geniş diplomatik faaliyet göste-

5. Yine Arap ülkeleri, dışardaki Dolar ve Sterlin alacaklarını altınla veya dost devletler parasına yahut tarafsız ülkeler parasına çevirtmelidirler.

Düşünelim ki, petrol ihracatçısı Arap ülkelerinin ve bu ülkeler başında batı yardımıyla oturan Kralların ve şeyhlerin batı bankalarında milyonlarca Sterlin'i veya Dolar'ı yatmaktadır. Aynı Dolar veya Sterlin'ler, batı'lı bankalarca ve düşük faiz mukabili, işletilmektedir.

Yalnız Kuveyt'in İngiliz ve Amerikan bankalarındaki parası Sterlin olarak 380 milyon Sterlin, Dolar olarak 320 milyon Sterlin, altın olarak 30 milyon Sterlin'dir.

Kuveyt, tek başına parasını İngiliz bankalarından çekse, İngiltere iflâsa sürüklenebilir. Hele şu sıralarda İngiltere'nin altın stoku, İkinci Dünya Harbi sonundanberi hiç görülmemiş bir azalmaya uğramışken *(599 milyon Sterlin)*.

Demek ki, genellikle İngiltere ve Batı Avrupa, Ortadoğu petrolüne muhtaçtırlar. *(Meselâ İngiltere'nin 1966 yılında ithal ettiği petrolden yüzde 71,5'i Arap menşelidir.)* Dolayısıyla eğer Arap'lar, batı kuklası İsrail'e karşı mücadeleyi uzatma kararında iseler, batı'lılara karşı da ekonomik baskılara girişme zorundadırlar.

Kısaca, İngiltere ve Batı Avrupa, Arap petrolüne muhtaçtır. Arap ülkeleri, petrollerini İngiltere ve Batı Avrupa'ya satma zorundadırlar. Ancak, Arap petrolünün batı'ya satışı, Arap'ların menfaatine uygun hale getirilmelidir; batı'ya *(batı'lıları mutlak ümitsizliğe düşürmeden)* pahalıya mal ettirilmelidir. Petrol konusunda batı'lılar arası ve Batı Avrupa ile Amerika arası, menfaat çatışmaları yaratılmalıdır.

■ *Ortadoğu askeri bakımdan da Vietnamlaşmağa başladı.*

Arap ülkelerinden gelen son haberler, Ortadoğu'nun, siyaset alanından sonra, askeri alanda da *"Vietnamlaşma"*ğa başladığını gösteriyor.

Kahire, Şam, Cezayir, Bağdat kaynaklı haberler hep bu yönde. Arap'lar, İsrail işgali altındaki Arap topraklarında bir nevi çete harbine hazırlanıyorlar.

Başka deyimiyle, İsrail, içreden çetelerle, dışardan Arap ordularının devamlı baskısıyla yıpratılacak. İsrail'in iplerini elinde tutan Birleşik Amerika, böylesine bir menfi gelişmeden telâşlanacak. Evvelâ, Amerikan askeri uzmanları, Arap'lara karşı İsrail'e yardım etmek isteyecekler. Bu yetişmeyince, Amerikan birlikleri, İsrail'e fiili yardım zorunda kalacaklar.

Bir nevi tersine Vietnam, Ortadoğu'da meydana gelecek.

Bahis konusu "Vietnamlaşma" planı, Ortadoğu'da ne derece kabili tatbiktir, tabii şimdiden söylenemez. Düz, çöllük arazide, çete harbi yürütülebilir mi?

Fakat herhalde, dört Arap başkentinden dışarı sızan haberler, böylesine ihtimalleri kuvvetlendiriyor.

Meselâ Suriye Emekçiler Federasyonu (İşçi Sendikaları Birliği) başkanı Halit Cundi, kendisiyle konuşan Batı'lı gazetecilere aynı tezi savunuyor.

Cundi, Suriye rejiminin en kuvvetli liderlerinden biridir. Halk Milis Teşkilâtı adındaki silâhlı sivil kuvvetler kumandanıdır. Başbakana, perde arkası, danışmanlık yapan özel grup üyesidir.

Cundi'ye göre, İsrail idarecileri, Amerikan emperyalizminin Ortadoğu'daki ırkçı kuklaları, *"ajan provokatör"*leridirler.

Başka deyimiyle, Batı Bloku *"süper lideri"* Amerika, İngiltere gibi diğer Batı'lı *"büyük"*lerin de yardımıyle İsrail'i Arap'lara karşı kullanmaktadır.

Dolayısıyla, Arap'lar, yalnız Batı uydusu İsrail'e karşı değil fakat onun arkasında mevki almış tüm Batı tekniği ve imkânlarıyla (tıpkı Vietnam'daki milliyetçiler gibi) mücadele halindedirler.

Böylece, Batı emperyalizminin İsrail etrafında şekillenen teknik üstünlüğüne, Arap'lar Vietnam'lılarınkine benzer usullerle karşı çıkmalıdırlar.

Ayrıca, Arap ülkelerinin şimdiye kadarki tarafsız politikasını, İsrail'i Arap'lar üzerine saldırtmakla Amerika imkânsızlaştırılmıştır. Taraf tutma zorunda bırakılan Arap ülkeleri, Sosyalist Bloku'nu seçme durumuna gelmişlerdir.

Halit Cundi, Batı'lı gazetecilere verdiği mülâkatta, sözlerini şöyle sonuçlandırıyor:

"Biz Arap'lar hata ettik. Halkın Harbi deyimini, yanlış anladık. Herkese silâh dağıtarak, meselenin üstesinden geleceğimizi sandık. Halbuki, Halkın Harbi, Küba'lı lider Che Guevara'nın kitabında belirttiği ilme ve mantıka dayanmak gerekir.

"Ürdün ve diğer gerici Arap rejimleri, aslında İsrail'den farksızdırlar; emperyalizm ajanıdırlar. Bu gerici Arap rejimlerinin bizler safında yer almalarına meydan vermemeliyiz."

Yine Batı'lı gazetecilerin iddiasınca, Cundi'nin çalışma odasında, Che Guevara'nın büyük boy fotoğrafı asılıdır.

Cundi ve onun gibi düşünen diğer Arap liderleri, Vietnam'dakine benzer bir çete harbini, Ortadoğu şartları altında İsrail'e (ve onun arkasında yer alan Amerikan emperyalizmine) karşı ne kadar tatbik edebilirler? Coğrafi şartlar, buna uygun mudur?

Suallere kat'i cevap veren henüz çıkmıyor. Ancak, Arap liderlerinin, harbi uzatma niyetleri üzerinde az çok kat'iyetle duruluyor. Uzayacak harbin, mecburen, Ortadoğu şartlarına uygun özel bir *"Vietnamlaşma"* yaratacağı iddia ediliyor.

Amerika'da zenciler Vietnam'ına doğru

BİRLEŞİK Amerika'nın dış politikasını, tarafsız ülkeler lideri (Yugoslav devlet başkanı) Tito, şöyle vasıflandırıyor:

«... Mahalli harpler, baskılar ve askeri darbeler üzerine kurulmuş böylesine bir siyaset, sonunda felâketlerle dolu bir dünya harbi doğurabilir...».

Oysa, kendi nizamını (daha doğrusu nizamsızlığını) diğer dünya ülkelerine böylesine usullerle kabul ettirme meraklısı Amerika, vatandaşları arasında ilkel anlamı taşıyan eşitliği henüz gerçekleştirememiştir.

Batı Boluk «süper lideri»nin 200 milyona varan nüfusu içerisinde, en azından yüzde 10 oranına varan bir kütle, Anayasa'larının kendilerine tanınması gereken hakları tatbikatta kullanma imkânına sahip değildirler. Kısacası, yalnız Amerikan zencileri açısından mesele ele alınsa, 20 milyon zenci Amerikan vatandaşı bugünkü «atom devri»nde «köle» hayatı yaşama zorundadır.

Tabii, Amerikan idarecilerinin milletlerarası alanda izlemeye kalktıkları gerici politika nasıl başarısızlıktan başarısızlığa sürükleniyorsa, aynı Amerika'lı liderlerin kendi ülkelerinde izlemeye kalktıkları «ırkçı» politika da yenilgeye mahkûm.

Siyahlar ne istiyor?

Nitekim, Amerika'lı zenci kütleler, sadece beyazlarla eşit haklara sahip olma uğruna ülke çapı savaşıyorlar. Hattâ bu uğurda, öldürülme tehlikesini (her gün, her saat) göze alıyorlar.

Ölüm pahasına, seçime serbestçe katılma hakkı; okullara girebilme hakkı; iş bulabilme hakkı; normal ücret alabilme hakkı; hastanelerde tedavi görebilme hakkı; beğendikleri mahallede oturabilme, istedikleri otelde kalabilme, sokaklarda hakarete uğramama hakkı; beğendikleri sinemaya veya lokantaya girebilme hakkı; mahkemeler huzurunda eşit muamele hakkı; v.s. gibi (en geri ülkelerde bile normal sayılan) hakları istiyorlar.

İşte, zaman zaman gazetelerde çıkan ve «Amerika'da zenciler polislerle çarpıştı» diye başlıklanan haberler, hep bu zenci çabasiyle ilgilidir. Siyah deriye sahip Amerikan vatandaşlarının hedefi, beyazlardan fazla değil, sadece beyazlarla eşit en ilkel insan haklarına kavuşmaktır.

Ancak, Amerika'nın gerici ve ırkçı yönetici çevreleri, nasıl dünya meseleleri karşısında (meselâ Vietnam'da, meselâ Araplara karşı) akıl almaz haksızlıklara kalkıyorlarsa; yine bu gerici idareciler, zenci Amerikan vatandaşlarına da, akıl almaz derece kötü muameleyi reva görüyorlar.

Dolayısiyle, nasıl milletlerarası münasebetlerde Amerika, kendi anlayışsızlığının doğurduğu problemlerle karşılaşıyorsa; zenci meselesinde de, her geçen gün, biraz daha tehlikeli durumlara düşüyor.

Başka deyimiyle, bizzat Birleşik Amerika, «Vietnamlaşma»nın şartlarını kendi içerisinde kendi eliyle hazırlıyor.

Büyük mücadele

Her geçen yıl, haksızlığa karşı zenci direnmesi şiddetleniyor. Ümitsizliğe kapılan zenci Amerikan vatandaşları, mücadele yolunda, daha iyi teşkilâtlanıyorlar; silâhlanıyorlar; savaşçı liderler ortaya çıkarıyorlar; beyazlar hesabına çalışan zenci «ajan provokatör»lerin maskelerini düşürüyorlar.

Ve, Amerika'nın zenci meselesinde «Vietnamlaşması», 1967 yılında bir dönüm noktasını aşıyor.

Batı Avrupa'lı gözlemcilerin kanısı şudur ki, bundan böyle, Amerikan vatandaşı zenciler eskisi gibi kolay kolay aldatılamayacaklar; baskı altında tutulamayacak; bir iç harp çıkarma pahasına, başarıya ulaşacaklardır.

Çete harbi tekniğini Vietnam'da milliyetçilere karşı zorla savaştırılırken öğrenen zenci Amerika'lılar, gerektiğinde aynı gerilla tekniğini Amerika'da beyaz ırkçılara karşı kullanacaklardır

Zenci Amerika'lıların dövizi şudur: «Bin yerde birden ayaklanma». «Vatanımızda bize tanınmayan bir hürriyet uğruna Vietnam'da ölemeyiz».

Bu sebepten, Amerika'daki zenci olaylarını yakından izlemek gerekir. Yarın, öbür gün Amerika birden karışırsa buna şaşmamak lâzım gelir.

Dünya'da «Vietnamlar» yaratan bir zihniyetin kendi ortamında da «Vietnamlaşma»ya çığır açması kadar normal gelişme olamaz.

Moskova'da neler konuştum?

HALDUN TANER

KONGRENİN üçüncü günü konuk yazarlara söz verildiğini, hatiblerin bir bir neler konuştuklarını özetlerken, kendimi atlamam kadar tabii bir şey olamazdı. Kişisel hayat uslûbum ve bizim geleneksel alçakgönüllülük geleneğimiz bunu gerektirirdi.

Ne yazık ki, bu hareketim yanlış yorumlanmış. Yazdığının, konuştuğununun altına imzasını koyamayan kişiye, (sanatkâr)ı bir kalem geçin, (insan) bile denemez. Benim içim dışım ortadadır. Hele bu çeşit korkulardan ne kadar uzakta olduğumu, beni tanıyanlar çok iyi bilir. Tanımayana da, hâlâ tanıyamamışsa, «ille beni tanı» diye *yakaracağım beklenemez.*

Sırf öbür değerli konuşmalar arasında bir matah saymadığım ve kayda değer bulmadığım kendi konuşmamı, bu durumda fikrimi değiştirip, kendime rağmen yayımlamak artık farz oldu. Merak eden okur. Etmeyene ise hak verir, teşekkür eder, özürlerimi sunarım.

Değerli Meslekdaşlar,

Özgürlük savaşlarının ve dış emperyalizme karşı direnişin Yakın Doğuda, Asya ve Afrika ülkelerinde öncüsü ve sembolü sayılan Kemal Atatürk 1934 yılında Maksim Gorki'nin yönettiği Birinci Sovyet Yazarlar Kongresine, dostu iki Türk yazarını, Yakub Kadri Karaosmanoğlu ile Falih Rıfkı Atay'ı göndermişti. İhtilâlin ellinci yılına rastlayan 4. Kongrenize, yine aynı sulhçu ve halkçı Atatürk Türkiyesi'nin, Atatürkçü bir başka yazarı, davetiniz üzerine, müşahit olarak katılmış bulunuyor. Yüzyılımızın vicdanı sayılan büyük yazarlara baktığımızda, onların çoğunda ortak bir yan görüyoruz. Rejimleri, ırkları, ulusları, mizacları, hayat uslûbları ne olursa olsun, tümü de, daha insanca, daha âdil, sefaletten ve cahillikten, sosyal ve psikolojik baskılardan daha kurtulmuş, sevgi, ümit ve kardeşlik içinde bir insanlıktan *yanalar. Evreni bir çıkmaz sokak,* sömürülmeyi önüne geçilmez bir kader, savaşı durdurulmaz bir kural görüp gösteren görüş, sade olumsuz olmakla kalmayan, kanaatımca orijinal olma şansını da artık yitirmiş bulunan eski ve aşınmış bir görüştür. Sanatçının, ulusuna ve insanlığa karşı sorumluluğu yüzyılımızda daha da vurgulanmış bulunuyor. Öyle olduğu halde sanatı bir saray eğlencesi, mutlu azınlığın ya da büyük şehirlerin oyalantısı bir nesne sananlar, ne yazık ki, henüz dünyanın her yanında henüz büsbütün kalmamış değildir.

Öte yandan, sosyal gerçekçiliği, halkçılığı, halka karşı, sulha *karşı sorumluluğu* tutanların bu yararlı tutumlarını her zaman her yerde en iyi şekilde uyguladıkları, işledikleri de iddia edilemez.

Yazar, bilgiç bir öğretici, kuru bir makaleci yahut dikkatli *bir röportajcı olduğu*

ANT'ın Sinema Soruşturması

REJİSÖR YAZAR ÇATIŞMASI

■ Türk sinemasının gelişme şartlarını araştırmak üzere düzenlediğimiz sinema soruşturmasına gelen ilk altı cevap geçen sayılarda yayınlanmıştır. Bu sayıda da Semih Tuğrul, Metin Erksan ve Ali Gevgilili, ANT'ın soruşturmasına cevap veriyorlar.

SEMİH TUĞRUL
Köhne yapı yıkılmalı

Semih Tuğrul

Sinema Yazarı

FİLMCİLERİMİZ, sinemacılarımız, sinema yazarlarımız *"Türk sinemasını kurtarmak için"* yıllar boyu tartıştılar, konuştular, çekiştiler. Sonuç ortada: hiç bir şey *"kurtarılamadı".* Elde kala kala çekişmeler, kırgınlıklar, küskünlükler, dargın*lıklar kaldı. Türk sineması* arpa boyu ilerlemedi.

Şimdilerde artık sinemacılarla, filmcilerle sinema yazarları ve öteki ilgililer *bir araya gelerek,* bir masanın etrafına toplanarak tartışamıyorlar bile bu konuları. İlgililer arasındaki köprüler atılmış durumda. Günümüzde hemen herkes kendi adına konuşuyor. Ortada suçlanmadık insan bırakılmıyor. Bildiriler yayınlanıyor; protesto telgrafları çekiliyor; daha da olmazsa, tehditler savuruluyor.

Bu konu etrafında yerli yersiz koparılan fırtınalar en yapıcı, en yumuşak, en olumlu fikirleri bile paçavraya çeviriyor demagoji ortamında.

Yıllardan bu yana süregelen bu tartışmaların çoğuna katılmış bir sinema yazarı olarak, bugün Türk Filimciliğinin kalkındırılması için söyliyecek söz bulamıyorum. Kendilerine en çok umut bağladığım genç yönetmenlerimiz bile en çıkarcı, en sahteci, en tutucu, en kalpazan yapımcılarla el ele, kol kola aynı ortam*da cephe alıyorlar olumlu teklif*lere karşı.

Diyeceğim, Türk sineması 51 yıllık geçmişinin en kısır, en karışık, *en olumsuz çağını yaşıyor* şu sıralarda. Filmcilerimiz, sinemacılarımız ve bazı sinema yazarlarımız akılcılığı ön plana almadıkça sinemamızı şimdiki ortamından Allah bile kurtaramaz.

Ama mutlaka "kurtarmak mı" istiyoruz filmciliğimizi? Önce bu konuda anlaşalım. Kimlerdir kurtarmaktan yana olanlar? Çıksınlar bakalım ortaya. Kimlerdir günün statükosundan yana olanlar? Statükoyu korumaya çalışanların sayısının *"kurtarıcıların"* (!) sayısından kat kat üstün olduğu o zaman açıklıkla görülecektir. Türk filimciliğinin bugünkü ortamı bel vermiş, yıkılmaya yüz tutmuş, çürümüş bir eski tahta konağı andırıyor. Bu köhne yapı tüm yıkılmadıkça onarılamıyacaktır.

Metin Erksan

Yazar - Rejisör

TÜRK sinemasının gelişme şartlarının başında bence "hariçten gazel okumak yasaktır" şartına riayet etmek gelir. Önce edep erkân gözeteceğiz. Pir Sultan Abdal "dört kapı, kırk makâm kalktı aradan — halledip müşkiller seçilmez oldu" demiş. Her üç kâğıtlık sinema bileti satın alanın sinema eleştirmeni olduğu bir ortamı bundan güzel hangi söz tanımlar. Türk sineması ü-

zaman ödevini yapmış sayılamaz. Bir sanatçının estetik kayguları birinci planda tutması ve yaman bir sentez gücüne sahib bulunması şarttır. Brecht'in bile bazı Lehrstücklerinde çatık kaşlı bir didaktlığa düştüğü çok oldu. Bence humour - bu kelime ile geniş kapsamlı bir insan sevgisini kastediyorum - sosyal gerçekçiliğin özünü ısıtan, ışıklayan eşsiz bir kaynaktır. Zorlama, dikine dikine, siyah beyaz aşırılığı içinde, şematik, eserlerin ana temi ne kadar asil olursa olsun, tonu ve işleyişi, okuyucuyu bazen bu güzel fikirlerden bile soğutabilir. Bunlar geriye tepen silâh olur. Sanatçı, ayrıca, bazı gerçekleri, yeni imkânların açtığı yeni perspektifleri sıra insanlardan daha önce sezen bir radardır. Sezen ve bunu en etkili şekilde topluma duyuran. Bu bakımdan ancak özgür bir iklimde gelişir. Onu engellemek gücünü de kısıtlamak olur. Kısacası bir yazarın toplumsal değerini biçerken, ben, şahsen, kendimce üç özel kıstas kullanırım: .

1) Yazar gerçekçi mi? Yürekli mi? Halkı seviyor mu? Hayata saygısı var mı? Özü ile sözü birbirini tutuyor mu?

Bu bence bir yazarın moral testidir. Çoğu yazar daha bu ilk sınavda sınıfta kalır.

2) Yazar, kendi hayat, tecrübe, fikir ve duygu dağarcığının nebulasını bulanıklıktan, lüzumsuz ayrıntılardan, narsisçi komplekslerden kurtarıp, açık seçik, hem herkesin anlayacağı, hem de hiç bayağılığa düşmeyen, en etkileyici bir sehli mümteni içinde dile getirebiliyor mu?

Bu da yazarın, bence, kabiliyet ve zekâ testidir.

3) Yazar, insanları yalnız toplumla ilişkileri içinde değil, bunun daha bir derin şekli olan, kendi iç çatışmaları içinde de yansıtıyor mu? Güçlü yanları yanında zayıflıklarını da kâle alıyor mu? Olayları ve kişileri ukâlâ, kaba-sofu, yerici, harcayıcı bir satir açısıyla değil de, insanı zayıflıklarına, aksaklıklarına, çekimserliklerine ve komplekslerine rağmen yine de harcamayan, daha iyi olabileceğinden umudu kesmemiş geniş kapsamlı bir humour sıcaklığı ile kavrayabiliyor mu? Onlara bazen vursa, onları alaya alsa bile, bunu onları yaralamak yahut kendi zekâsını teşhir etmek için değil, sadece ve sadece daha iyi olmalarını istediği için, biraz uyarılsınlar diye, ama babacanca, ama sevgi ile, ama anlayışla, bir gözünü kırpıp «Aldırmayın vuruşum sevgimden» derecesine yapabiliyor mu?

Bu da işte, yazarın, yine bence, hoşgörü ve olgunluk testidir.

İki testten elemeyi kazananların çoğunun aşamadığı üçüncü test de budur. Ancak, estetik planda taviz vermeden, kuruluğa düşmeden, insan gerçeğini her yanı ile yansıtan, insan sevgisi ve hoşgörü olgunluğu dolu bir humourla ısınmış eserler dünyayı ve insanı daha iyi günlere götürebilecek nitelikte oluyorlar.

Sevinelim ki her ulusun bu nitelikte yazarları var ve bunlar az da değil. İyimserliğimizin sağlam nedenlerinden biri de budur.

Dikkatinize teşekkür ederim.

Haldun Taner, Moskova'da Halk sanayi Başarıları Sergisi'nin cümle kapısında

SANAT

Fethi Naci

METİN ERKSAN
Önce insan kurtlarından kurtulmalı!

Konuşmak istemiyorum. Her kafadan bir ses çıkıyor artık. İş çorbaya döndü. Bir anketin ikiyüz kelime olması gereken cevabında 'Türk sinemasının gelişme şartları nelerdir' sorunu bilmem yeter derecede aydınlanır mı? Bence aydınlanmaz. Onun için bir kişi eksik konuşmuş ne çıkar. Ayrıca belli dostluklar ve arkadaşlık ilişkileri bizim ülkede her zaman gerçeği gölgeler ve ortaya çıkmasına engel olur. Onun için istediğim dödüğü öttüremedikten sonra neye yarar konuşmak. Yok illede konuşmamı ve cevap vermemi istersen şunları derim ben bu soruşturmaya. Ve de bir kere daha 'hariçten gazel okumak yasaktır' tekerlemesiyle başlarım söze.

ALİ GEVGİLİLİ
Halk sineması nedir?

zerine yazı yazan, konuşan herkes bir güzel üfleyip mangalda kül bırakmıyor. Bozbulanık, körduman pis bir hava var konuşmalarda. Birtakım kara eller, kalemleriyle boyuna kara çalıyorlar Türk sinemasına. Sevgili Fethi Naci kardeşim, eğer sen benim yirmi yıllık sevdiğim ve değer verdiğim bir arkadaşım olmasaydın, ben cevap vermezdim bu soruşturmaya. Zira bu kadar pisliğe midem bulanıyor.

Önce müzmin akıl hocaları ta Fransalardan kalkıp Aiz Nesin'in "Nazik Alet"ini filme alın demiyecek. Bu beyler önce Türkiye meselelerinin ancak Türkiye'nin içinde halledilebileceğini öğrenecek. Kendi ülkesinin sanat tarihini, siyasi tarihini, içtimai tarihini, ekonomik tarihini bilmediği için Türk sinemasının en değerli ürünlerini Batı sinemasından esinlenmekle pisleyen kişiler Türk sineması üzerine yazı yazmıyacak. Sinemacı olamadım diye küpünde ekşiyen 'bir hasta beyin', 'sinema günlüğü' yazamıyacak. Yabancı film ithalcileri sinema eleştirmeni namı altında hergün yabancı filmleri göklere çıkarıp, Türk sinemasına küfür etmiyecek. Sinemaya her bulaşmasında en adi filmleri yapan bir edebiyat armağanlı yazar-rejisör, yaptığı filmleri sinema eleştirmeni olduğu dergide imza koymadan övüp, sonra da Türk sineması üzerine yazdığı bilgelik yazılarında, iyi sinema yapamamanın verdiği kabiliyetsiz bir hınçla Türk sinemasına kara çalmıyacak. Memuru bulunduğu amatör bir sinema kuruluşunu bir hafiyelik bürosu haline getirip, sinema sanatının sırtından ticaret yapan, üç kere müntehir-i sani, bir kere muhbir-i sadık hırslı bir garip kişi Türk sineması üzerine yazı döktüremiyecek. Sekiz milimetrelik çocuk oyuncakları film diye, film yarışması diye insanlara yutturulmaya çalışılmıyacak. Leş belleği Türk sinemasından dublajcı çıraklığı yoluyla, parça koparıp nasiplenenler değil Türk sineması üzerine yazı yazmak, insan yerine bile konmıyacak. Türk sinemasını önce bu İNSAN KURTLARI'ndan kurtarmak gerek. Gelişme şartlarını sonra konuşuruz.

Ali Gevgilili

Yazar

TÜRK sinemasının gelişim çizgilerinin araştırılması bugün, öncelikle, bazı sinemacılara yerleşmiş görünen değer yargılarının temelindeki yanlışları ortaya koymayı gerektirir.

1. Geniş bir seyirci yığınınca izlenildiğine bakılarak Türk Sineması'nın şimdilik en doğru yolda olduğu görüşü, yanlışlıkların en büyüğüdür. Kapitalist bir üretim süreci içinde bulunan bir sinemanın tümüyle halkçı olabilmesi ya da öyle olduğu görüşüyle tümü ile savunulması, en çok oyu kendisi aldığı için AP'nin *"halk partisi"* olduğu ya da *"Türkiye'de 28.5 milyon kişinin özel sektörü teşkil ettiği"* savı kadar bilim dışıdır, gülünçtür. Halkın oy verdiği parti ile "[illegible]k *partisi*" ya da halkın gittiği filmler ile *"halk sineması"* iki ayrı ve çelişen kavramdır.

2. Bu ayrım, halkın o andaki beğeni ve alışkanlıkları ile gerçek çıkarları arasındaki büyük çelişmenin yarattığı kaçınılmaz bir sonuçtur. Tarih boyunca ileri-geri savaşının bu derli çetin ve kahırlı oluşunun başlıca nedeni, toplumda egemen durumda olan güçlerin, halka, kendisine karşı kattığı değer yargılarıdır. Halkın bütün yerli filmlerde kendisinden bir şeyler bulduğu görüşü, ancak, onların bugünkü egemen sınıflarının ideolojisiyle büyük ölçüde koşullandırılmış olduğu genel gerçeği karşısında doğrudur. Ama bu tür bir *"halk saygısı"*, aslında kendi yarattığı tarihsel koşulların kaçınılmaz sonucu olarak öylesine geri kalan Afrika kabilelerinin, büyücüleriyle, çökmeğe mahkûm düzenleriyle önünde yaptığı gösterileri İngiliz Kraliçesinin büyük bir mutlulukla izlemesi kadar *"sözde demokrat"* bir sömürgeci tutumudur. Halkın kurtuluş yollarının devrimci yöntemlerle aranması, öncelikle böyle bir sömürgeci mantığının aşılmasına yönelen demokratik bir eylemi gerektirir. Halkçı demokratlık, *"sözde demokratlık"* ile hiçbir ilgisi bulunmayan bir kavramdır.

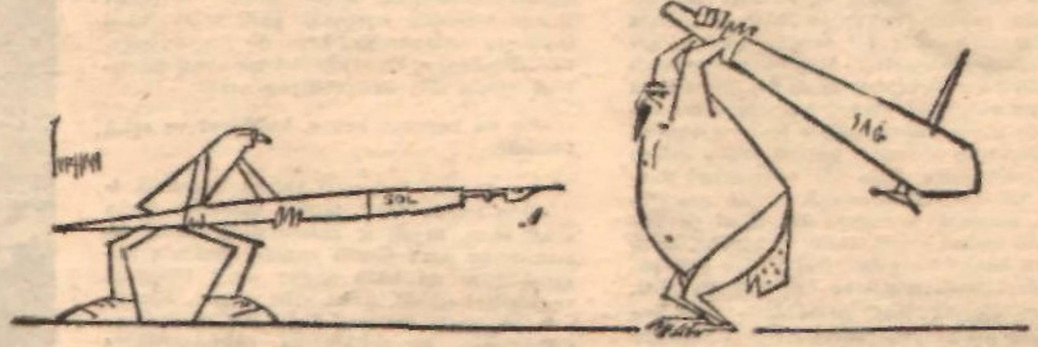
Türk sinemasının *"tümü"* ile bir ilerici, devrimci halk sineması olabilmesi, artistik sorunlar bir yana, hiç kuşkusuz doğrudan doğruya toplum yapısının ilerici ve halkçı nitelikler almasından sonra söz konusudur. Ama bu uzun süreli oluşa kadar, varolan koşullar altında da, ona tümüyle karşı çıkarak, çeşitli biçimlerde gerçek bir halk sineması için gerekli ideolojik ve artistik temelleri atacak çok ender yaratıcı sinema adamları elbette görülecektir. Bu kapitalizmin çelişmelerinin olduğu kadar, devrimci pratiğin de kaçınılmaz bir sonucudur. Üstelik sanat, bir ölçüde de, kişisel bir yaratıcılık işidir.

Polis oyunu ve sağcı basın!

haftanın karikatürü

Sağ - Sol çatışmasına doğru (Basından)

YAZISIZ

Turhan Selçuk (Milliyet Gazetesi)

ÇETİN Altan'ın dokunulmazlığının kaldırılması konusunda günlerden beri tahrik edici yayınlarda bulunan sağcı basın, geçen hafta bir polis tertibi neticesinde yazar Aziz Nesin'in tutuklanmasını da iğrenç bir şekilde istismar ederek suiniyetin, cehaletin ve faşist zihniyetin en çirkin örneklerini verdi.

Haberi gazetelere yansıtan Anadolu Ajansı ve Haber Ajansı oldu. Gazeteler, haberi, tutumlarına uygun başlıklarla yansıttılar. Anadolu Ajansı, **«Aziz Nesin'in, Nâzım Hikmet'in vasiyetnamesini yurda sokmak suçuyla yakalandığını»** bildiriyor, Haber Ajansı ise daha ileri giderek **«Aziz Nesin'in getirdiği ses bandında, Nâzım Hikmet'in, Türkiye Gizli Komünist Partisi'nin yönetimini Polonya'da bulunan oğlu Mehmet'e bıraktığını bildiren vasiyetnamesinin bulunduğunu»** haber veriyordu.

Oysa, polisin suç delili olarak kullanmak istediği Nâzım Hikmet'in **«Vasiyetim»** adlı şiiri, dünya basınında defalarca yayınlanmıştı ve bir mesaj mahiyeti de taşımıyordu. Üstelik, Nâzım Hikmet'in Türkiye Komünist Partisi'nin yönetimini bıraktığı iddia edilen oğlu henüz 17 yaşındaydı ve Nâzım Hikmet öldüğü yıl 13 yaşında bulunuyordu. Nitekim, ertesi gün İstanbul Savcılığı'nın tutuklama isteğine rağmen, gerek 7. Sulh Ceza Mahkemesi ve gerekse 5. Asliye Ceza Mahkemesi, **«delil yetersizliği dolayısıyla Aziz Nesin'in serbest bırkılmasına»** karar vererek polisin çirkin ve gülünç oyununu kesinlikle ortaya koydu.

Gel gör ki, sağcı basın, istismar edecek bir konu bulmuştu ve Aziz Nesin'in yakasını kolay kolay bırakmak istemiyordu. Ertesi günkü gazeteler, mahkemelerin kararlarına rağmen, dehşetengiz suçlamalarla dolup taşıyordu.

Şair komutan

Türk Anneler Derneği'nin çalışma raporunda Genelkurmay Başkanı Orgeneral Cemal Tural'ın bir şiiri de dikkati çekmiş ve Genel Kurula katılan kadınlar tarafından beğenilmiştir. Tural'ın söz konusu şiir'i şöyledir:

Yavrular bunu bilin:
Anne, hayatın kaynağıdır.
Anne, şefkatin ocağı,
Anne, herşeyin kendisi,
dünyanın kendisi
insanlığın kendisidir.
Ne varsa kâinatta
annedendir.
Sev anneni, herkesi
seversen, çocuğun da
sevecek seni,
Aile, yurt, dünya bu
sevgiyle kurulur.

DÜNYA GAZETESİ
(4 Temmuz 1967)

Dünya Gazetesi **«Gizli Komünist Partisi'ne ait vesikalar ele geçti»** manşetiyle verdiği haberde **«Türkiye Gizli Komünist Partisi Sofya'dan yönetiliyor. Baştımar ve Sertel'lerin yazdıkları şifreli mektuplar ve ses bandları bulundu. Geniş tevkifler yapılması bekleniyor»** diyordu.

Tercüman Gazetesi'ne göre Aziz Nesin'in **«Türkiye Gizli Komünist Partisi ile Moskova arasında kuryelik yaptığı»** tesbit edilmişti.

Son Havadis Gazetesi, Aziz Nesin'in getirdiği bandda sekiz kişinin isminden bahsedildiğini, siyasi polisin bu sekiz kişiyi aramağa başladığını, siyasi polisin Türkiye Gizli Komünist Partisi hakkındaki dokümanları değerlendirmekte ve soruşturmasını bu yönden de derinleştirmekte olduğunu bildiriyordu.

Bâbıâlide Sabah Gazetesi ise **«Polis bütün yurtta komünist avına başladı»** başlığı ile verdiği haberde **«Aziz Nesin'in üzerinde Türkiye'deki komünistlerin listesinin çıktığını, İstanbul polisinin, adını açıklamadığı bir çok müseccel komünisti nezareti altına aldığını»** ileri sürüyordu. Gazete, yalan yayınında daha da ileri gidiyor ve **«komünizm propagandası yapmak, gizli komünist partisi kurucu ve faal üyesi olmak suçlarından mahkûmiyeti bulunduğunu»** yazarak Aziz Nesin'e asılsız iftiralarda bulunuyordu.

Cehalet örneği

Aziz Nesin hakkında suç delili olarak yayınlanan fotoğrafların lejantları ise tam bir cehalet örneğiydi. Meselâ Aziz Nesin'in bir Azerbeycan Milli Şairi'nin mezarına çelenk koyarken çekilmiş fotoğrafının lejandında şunlar okunuyordu: **«Kendilerinin komünist değil sosyalist olduklarını iddia edenlerden Aziz Nesin, son Rusya seyahatinde, komünizmin en azılı tatbikçilerinden Lenin'in mezarına çelenk koyarken görülmektedir.»** Oysa en basit tarih bilgisi olanlar dahi, Aziz Nesin'in çelenk koyduğu anıtın üzerindeki resmin Lenin'e uzaktan ya da yakından asla benzemediğini, bu resmin Lenin'e ait olduğunu söyleyenlerin değil polislik, gazetecilik yapmak, mahalle bekçiliği dahi yapamayacağını bilirlerdi. Ama Sükan'ın polisleri bu resmi Lenin mezarının resmi diye hiç tereddüt etmeden dağıtabiliyor, bir takım polis muhabirleri bunu gazetelerine götürebiliyor ve halkoyuna yön vermek durumundaki yazı işleri müdürleri de bunu Lenin'in resmi diye basabiliyorlardı!.

Kaldı ki, Lenin'in mezarına çelenk koymak bir suç teşkil ediyorsa, Sükan'ın polislerinin, Aziz Nesin'den önce, Meclis Başkanı Ferruh Bozbeyli'yi, eski başbakan Suat Hayri Ürgüplü'yü, bir çok milletvekili ve senatörü jurnalleyip Çetin Altan'ın dokunulmazlığını kaldıran engizisyonculara havale etmesi gerekirdi!

Bu kadar gayriciddi delillerle dünya çapındaki bir Türk yazarının tutuklanamayacağını takdir eden yargıçların kararı da sağcı basında büyük tepki yarattı. Bugün Gazetesi, **«Komünizm propagandası yapmaktan maznun solcu Nesin'in tevkif edilmeyişi yurtta hayret uyandırdı»** başlığıyla verdiği haberde şöyle diyordu:

«Uzun zaman siyasi polis tarafından hakkında tahkikat yapılan, solculuğu ile tanınmış ve devamlı olarak komünist ülkelere, Rusya'ya giden, her nevi toplantılara katılan Aziz Nesin nihayet adliyeye verilmiştir. Hakkındaki ithamlar T.C. Kanunu'nun 141. ve 142. maddelerini ihlâl mahiyetinde olduğu anlaşılmıştır. Nâzım Hikmet'in vasiyetnamesini evinde saklayan, daha bir çok Türkiye'ye girmesi yasak komünist neşriyatını ihtiva eden kitapları evinde bulunduran, Türkiye Gizli Komünist Partisi'nin dış memleketlerdeki elemanlarıyla yakın temaslar kurduğu vesikalarla ispat edilen solcu yazar Aziz Nesin'in adliyede serbest bırakılması, muhakemesinin gayrimevkuf olarak görülmesi, bütün memleket sathında hayretle karşılanmıştır.»

Oyun ortada...

Ve aynı gün bütün gazetelerde AP Senatörü Fethi Tevetoğlu ile GP Lideri Feyzioğlu'nun **«komünizme karşı tedbir alınmasını»** isteyen demeçleri yayınlanıyordu.

Oyun ortada idi...

Mevcut kanunların yetersizliği ve yargıçların solcuları tuttuğu gerekçesiyle yeni tedbirler alınacak, belki de anayasa çiğnenerek yargı yetkisi bir takım engizisyonculara verilecekti.

Esasen Temel Hak ve Hürriyetleri Koruma Kanunu sırada bekliyordu. Gülünç düşmek bahasına da olsa, rezil olmak bahasına da olsa, çıkarcıların çıkarlarını korumak için her türlü çirkin oyun oynanıyor ve sağcı basın da bu oyun içinde üstüne düşen görevi elhak yerine getiriyordu!

BİLE BİLE KÖTÜLÜK!

Sayın Demirel'in ikinci yıllık plan konuşmasında Meclis'te bulunmayışıma çok üzüldüm. Bunun nasıl kaçırılmaz bir fırsat olduğu anlatılamaz... Mutlaka o toplantıda bulunmak lâzımdır. Ancak o zaman sayın Demirel'in karşısındaki muarızlarına bütün vasıflarıyla ne kadar üstün olduğunu anlayabilirsiniz...

Eğer liderler arasında "Türkiye'yi her yönüyle en iyi tanımak" müsabakası açılsaydı, rakiplerinden hiç biri yerinde kalamazdı.

. . . .

Ben bu satırlarla maalesef, sayın Demirel'e en zararlı, en kötü şeyi yapıyorum. Onu metheder görünüyorum.

ORHAN SEYFİ ORHON
(Son Havadis - 3.7.1967)

HİÇ AYIP OLUR MU, YAHU!

Ya, bizim Türk tabiatımıza ne oldu? Biz de mi Ruslaştık, ne? Gönüllerden kalemlere geçen bir karamsarlık değil de, kalemlerle gönüllere doldurulan bir karamsarlık...

Güneşin ortalığı ısıttığı şu an, mavi suların üstünde yemyeşil Adaları seyreder ve bir yandan içkimin, bir yandan Gorki'nin nefis uslûbunun tadına varırken, ucunda çocukların kahkahalar atarak denize atlayıp çıktıkları iskelenin dibinde, gölgelik yerimde, ben bugün çok mesudum. yahu!

Neden artık ayıp olsun, bunu söylemek?

METİN TOKER
(Milliyet - 2.7.1967)

ANT • Haftalık Dergi • Kurucuları: YAŞAR KEMAL, FETHİ NACİ, DOĞAN ÖZGÜDEN • Sahibi ve Genel Yayın Müdürü: DOĞAN ÖZGÜDEN • Bu sayıda Sorumlu Müdür: YAŞAR UÇAR • Teknik Sekreter: İNCİ ÖZGÜDEN • İdare yeri: EBUSUUD CADDESİ, TAN HANI, No. 98-302, SİRKECİ - İSTANBUL • Telefon: 27 81 09 •

Posta Kutusu: 934 - SİRKECİ - İSTANBUL • Ankara Temsilciliği - Tel: 13 40 20 • Dizildiği ve Basıldığı yer: TAN MATBAASI • Abone Şartları: Yıllık 60 Lira, Altı Aylık 30 Lira, Üç Aylık 15 Lira • İlân: Santimi 25 Lira: yayın ilânları yüzde 50 indirimlidir • Tek sütun üzerine 5 Santimlik kutu yayın ilânları 50 Lira'dır.